

”PALASIA AMERIKASTA”
KODINVAIHTOA FACEBOOK-KIRJOITUKSISSA

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
19.4.2018

Satu Arvola

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	1
1.1. Informantti.....	5
1.2. Tutkimusmenetelmä ja tutkielman rakenne.....	6
2. TAUSTAA.....	9
2.1. Esimerkkitapauksia koodinvaihdosta.....	9
2.2. Sosiaalinen media.....	11
2.3. Facebook.....	13
2.4. Koodinvaihto Facebookissa.....	13
2.5. Ulkosuomalaisten koodinvaihto.....	15
2.5.1. Amerikansuomi.....	16
2.5.2. Lauttamuksen jatkumo.....	17
2.5.3. Australiansuomi.....	20
2.6. Lopuksi.....	22
3. KOODINVAIHDON FUNKTIOT.....	23
3.1. Gumperzin funktiot.....	23
3.2. Auerin kritiikki koodinvaihdon funktioista.....	24
3.3. Abdullan uudet funktiot.....	25
3.4. Referointi.....	26
3.5. Puhuteltavan spesifointi.....	28
3.6. Huudahdukset.....	28
3.7. Toisto.....	29
3.8. Modifointi.....	29
3.9. Persoonallisen ja objektiivisen näkökulman vaihtelu.....	30
3.10. Osallistumiskehikon muutos.....	30
3.11. Sivuhuomautukset.....	31
3.12. Toimintatyyppin muutos.....	32
3.13. Puheenaiheen muutos.....	32
3.14. Kielipelit.....	33
3.15. Aiheen asettaminen.....	34
3.16. Puute sanastossa ja lainaukset.....	35

3.17. Tabut.....	36
3.18. Lyhenteet.....	37
3.19. Opettaminen.....	38
3.20. Lopuksi.....	38
4. KOODINVAIHTO TOISTONA.....	40
4.1. Taustaa.....	41
4.2. Aineistoesimerkit.....	43
4.3. Toiston koodinvaihtotapaukset.....	44
4.3.1. Suoravaihto.....	44
4.3.2. Tasavaihto.....	45
4.3.3. Ylivaihto.....	46
4.3.4. Vajaavaihto.....	48
4.3.5. Ajatusvaihto.....	51
4.4. Yhteenveto toistosta.....	52
5. PÄÄTÄNTÖ.....	54
LÄHTEET.....	60

1. JOHDANTO

Tässä pro gradu -työssä tutkin koodinvaihtoa Facebook-kirjoituksissa. Aineistonani on Yhdysvalloissa asuvan suomalaisen kirjoitukset Facebookissa elokuusta 2016 huhtikuuhun 2017. Tutkin aineistossa esiintyvää suomi–englanti-koodinvaihtoa. Tässä johdantoluvussa esittelen koodinvaihdon terminä. Kerron tutkimuskysymykseni ja lisäksi kerron aineistostani. Lopuksi avaan tutkimusmenetelmäni ja tutkimuksen rakennetta.

Koodinvaihto (engl. **code switching**) on määritelty useamman kuin yhden kielen tai koodin vaihteluksi, joka tapahtuu puheessa tai muussa muodossa käydyssä keskustelussa (Poplack 1980: 583; katso myös esim. Harjunpää & Mäkilähde 2016: 165). Koodi voi olla kieli, murre tai jokin muu erottuva elementti.

Keskusteluun osallistuvista kielistä käytetään nimityksiä **matriisikieli** ja **upotettu kieli**. Matriisikieli (tai **peruskieli**) on koodinvaihdon pääkieli ja määrittää lauseiden kieliopilliset puitteet. Muita keskustelussa esiintyviä kieliä kutsutaan upotetuksi kieleksi (tai **vieraskieliseksi ainekseksi** tai **luovuttajakieleksi**). Niistä otetaan myös aineksia keskusteluun. (Kovács 2009: 26.)

Omassa aineistossani suomi on matriisikieli ja englanti on upotettu kieli. Perustelen sitä sillä, että aineistossani esiintyy pääasiallisesti suomen kielen mukaista kielioppia ja rakennetta. Aineistosta löytyy kuitenkin tapauksia, joissa matriisikielen voisikin ajatella olevan englanti ja upotettu kieli suomen kieli. Tällaisia tapauksia löytyy luvussa 4.3.3. **ylivaihdon** tapauksien yhteydessä. Näissä tapauksissa englanti toimii pääasiallisena kielenä ja ilmaisee enemmän sisältöä kuin suomenkielinen osuus.

Koodinvaihdosta on käytetty muitakin nimikkeitä kuten esimerkiksi **code alternation** ja **code-mixing**. Voidaan käyttää myös termiä **language change**. Boeschoten (1998) on määritellyt kaksi ensin mainittua termiä seuraavasti: **code alternation** viittaa tilanteisiin, joissa puhutaan yksi kieli kerrallaan. **Code-mixing** tarkoittaa tilanteita, joissa sekoitetaan kieliä keskenään. (Boeschoten 1998: 17.) Tämän tutkielman aineistossa esiintyy molempia. Osa päivityksistä on pelkästään yksikielisiä, kun taas osa sekoittaa kieliä samassa lauseessakin.

Tässä tutkimuksessa perehdyn myös Timo Lauttamuksen (1992) jatkumoon. On huomattava, että Lauttamus (1992) käyttää luomassaan koodinvaihdon ja lainan jatkumossa termiä **koodinsekoitus**. Se merkitsee kuitenkin osittain eri asiaa kuin edellisessä kappaleessa mainittu **code-mixing**. Lauttamuksen (1992) mukaan **koodinsekoitukset** ovat usein yksittäisiä sanoja, jotka eivät ole mukautuneet matriisikieleen. Ne esiintyvät matriisikielen keskellä omassa ortografisessa, morfologisessa ja syntaktisessa asemassa. Se tarkoittaa, että koodinvaihto ei mukaudu matriisikieleen (eli peruskieleen) vaan ne esiintyvät oman kielen mukaisessa asussa. (Lauttamus 1992: 9–10.) Nämä termit suhteutuvat toisiinsa niin, että molemmat edustavat upotettua kieltä keskellä matriisikieltä. Lauttamuksen (1992) **koodinsekoitus** on kuitenkin tarkempi määritelmä ja edellyttää koodinvaihdon pysyvän omassa morfologisessa ja syntaktisessa asemassa. Lauttamuksen jatkumosta lisää luvussa 2.5.2.

Koodinvaihto on lähellä lainaamista ja näiden kahden rajanveto on haastavaa. Lainaukset viittaavat vain merkitykseen ja ovat usein fonologisesti, morfologisesti ja syntaktisesti matriisikieleen mukautuneita upotetun kielen elementtejä (Männikkö 2004: 11). Sen sijaan koodinvaihdossa jollakin näissä tasoissa ei tapahdu yhdentymistä (Kovács 2001: 63; ks. myös Poplack 1980). Koodia vaihtaessa lauseeseen lisätään vieraita elementtejä, esimerkiksi sanoja tai lauseita. Lainatessa lisätään vieraita elementtejä leksikkoon eli sanavarastoon. (Muysken 2000: 69.)

Esimerkkinä aineistostani löytyy termi *konvinssata* (*convince* eli *vakuuttaa*).¹ Termi on lähtöisin englannin kielestä, mutta se on saanut suomen kielen sijapäänteen. Näin ollen se eroaa koodinvaihdosta. Jos kyseessä olisi ollut koodinvaihto, olisi tilalla käytetty esimerkiksi sanaa *convince*. Informantti on valinnut kirjoitusasun *konvinssata*-sanalle.

Lainasanat ovat usein laajalle levinneitä ja tämän tutkielman aineistossa niitä on myös. Lauttamus (1992) on kehittänyt koodinvaihdon jatkumon, joka lähtee koodinvaihdosta ja lähenee lainaa. Tätä jatkumoa käsittelemme luvussa 25.2.

Tässä tutkielmassa koodinvaihto tapahtuu kirjallisessa muodossa Facebook-kirjoituksissa. Aiemmin on ajateltu, että koodinvaihto viittaa kielellisen kompetenssin puutteeksi

¹ Kyseinen esimerkki (19) löytyy luvusta 3.14.

(Kalliokoski 1995: 4). Nykyisin kuitenkin useimmat tutkimukset pitävät kielen vaihtelua kommunikaation keinona tuoda uusia mahdollisuuksia keskusteluun (Harjunpää & Mäkilähde 2016: 165; Kalliokoski 1995: 4).

Koodinvaihto ei useinkaan kerro kielellisestä kompetenssista. Vaikka keskusteluun osallistuja puhuu useampia kieliä, hän voi silti vaihtaa koodia sulkien toisia, kieltä osaamattomia, puhujia pois (Kalliokoski 1995: 18). Toisaalta voidaan toimia päinvastoin ja lisätä ymmärrystä kuulijoiden joukossa. Tätä ilmiötä kutsutaan osallistumiskehikon muuttumiseksi ja sitä käsitellään tarkemmin luvussa 3.10.

Lähellä osallistumiskehikkoa on myös termi **brokering**, joka tarkoittaa tilannetta, jossa keskustelua sovitetaan osallistujien kielellisen kompetenssin mukaan, eli valitaan yhteinen kieli, jota kaikki ymmärtävät. Näin voi tapahtua esimerkiksi monikielisessä joukossa. (Skårup 2004; Frick 2013:71.)

Tässä tutkielmassani tutkin Yhdysvaltoihin muuttaneen aikuisen suomalaisen naisen Facebook-päivityksiä, jotka ilmestyvät informantin uutisvirrassa Facebookissa. Aihe on sikäli poikkeuksellinen, että tutkin vain yhden henkilön kirjoituksia ja koodinvaihtoa. On kuitenkin perusteltua olettaa, että koodinvaihto tässä tutkimuksessa on autenttista ja verrattavissa olevaa. Aineistossa tulee hyvin esiin erilaisia koodinvaihtotilanteita.

Facebookissa tapahtuvaa koodinvaihtoa on tutkittu jonkin verran, ja käsittelen sitä enemmän luvussa 2.3. Tässä aineistossa korostuu erityisesti **aitouden periaate** (Frick 2010: 50). Kirjoittaja ei ole kirjoittaessaan tiennyt, että hänen tekstiään käytetään koodinvaihdon tutkimuksessa.

Informantti kirjoittaa vastikään Yhdysvaltoihin muuttaneena ja aineisto alkaa hänen muustostaan. Hän kertoo päivityksissään uudesta elämästään ja kokemuksistaan perheen kanssa Yhdysvalloissa. Informantti kuvailee elämäänsä ja kohtaamiaan kulttuurikysymyksiä ja myös luonnonilmiöt saavat hänen huomiotansa.

Tämän tutkimuksen aineiston laajuus on noin 10 000 sanetta elokuulta 2016 huhtikuulle 2017. Koodinvaihtotapauksia aineistossa on 338. Informantti on antanut kirjallisen luvan

käyttää kirjoituksiaan ja nimet ja paikkakunnat on muutettu. Tutkin vain informantin päivityksiä, en käsittele päivityksiin tulleita kommentteja toisilta ihmisiltä.

Tutkin aineistosta koodinvaihtoa, eli tässä tapauksessa kielen vaihdon tilanteita. Vaihtuvat kielet ovat tässä aineistossa suomi ja englanti. Koodinvaihto tarkoittaa kielen ja tyylin vaihtamista kesken keskustelun. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa informantti vaihtelee teksteissään suomen ja englannin kieltä. Kun kieli vaihtuu kesken keskustelun, voi olettaa, että vuorovaikutustilanteen osallistujien käsitykset merkityksestä ja tilanteessa muuttuvat (Kalliokoski 1995: 2). Tutkimassani aineistossa on runsaasti koodinvaihtoa, mutta osa teksteistä on pelkästään suomeksi tai englanniksi. Ne jätän huomiotta. Koodinvaihdon funktioita on havaittavissa useanlaisia tyypejä, joita käyn läpi aineistoluvuissa 3 ja 4.

Analysoin aineistoani vertailemalla päivityksiä Gumperzin (1982), Auerin (1995) ja Abdullan (2015) esittämiin koodinvaihdon funktioihin. Osa aineistostani sopii useaan funktioon ja on siten päällekkäisiä. Pohdin tätä problematiikkaa analyysin yhteydessä.

Tutkimukseni päämääränä on selvittää, minkälaista koodinvaihtoa tapahtuu informantin viesteissä, kun hän kirjoittaa suomalaisena Yhdysvalloissa. Keskityn tutkimuksessani sellaisiin tilanteisiin, joissa informantti ilmaisee saman asian käyttäen suomea ja englantia. Tutkin erityisesti toiston variaatioita edellä mainituissa tilanteissa. Olen laatinut oman typologiani toistotapaustyypeistä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Minkälaisia koodinvaihdon funktioita esiintyy aineistossani?
2. Minkälaista **toiston** (engl. **reiteration**) variaatiota löytyy informantin päivityksissä?

Koodinvaihdon funktiot tarkoittavat koodinvaihdon tarkoitusta. Olen perehtynyt kolmeen eri funktiojärjestelmään, joiden luojat ovat Gumperz (1982), Auer (1995) ja Abdulla (2015). Esittelen koodinvaihdon funktiot tarkemmin aineistoluvussa 3. Edellä mainitut tutkijat ovat listanneet seitsemäntoista funktiota, joista neljäntoista olen löytänyt vastineen aineistossani. Puuttuvat funktiot ovat: **puhutelavan spesifiointi**, **huudahdukset** ja **tabut**.

Luvussa 4. perehdyn erityisesti **toistoon** yhtenä koodinvaihdon funktiona. Tutkin, min-käläisiä toiston tyyppejä on. Olen luonut oman typologiani toiston tapauksista ja esittelen sen luvussa 4.

1.1. Informantti

Haastattelin tutkimukseni informanttia Facebookin Messenger-viestipalvelun kautta saadakseni selville hänen motivaationsa ja kirjoittamismetodinsa. Kysyin, että kenelle hän kokee kirjoittavansa ja pyysin kuvailemaan koodinvaihtotilanteita. Miksi hän valitsee kielenä kuhunkin tilanteeseen? Vastauksessaan informantti kuvaili prosessiaan koodinvaihtotilanteissa. Informantin luvalla käyn seuraavaksi läpi hänen vastauksiaan.

Informanttini on suomalainen nainen, jonka perhe on kaksikielinen (suomi ja englanti) ja -kulttuurinen. Informantti itse on syntyperäinen suomalainen ja suomenkielinen, mutta avioliiton kautta perhe on kaksikielinen (suomi ja englanti). Informantti kertoo, että on tietoinen valinta käyttää päivityksissään sekä suomea että englantia. Hän osoittaa tekstit ennen kaikkea suomenkieliselle yleisölle ja kirjoittaa erityisesti sellaisista asioista Yhdysvalloista, joiden uskoo kiinnostavan suomalaista yleisöä: ”arkipäivän Amerikkaa lähinnä, juhlia, tuokiokuvia jne...” Toisaalta kuitenkin tekstit ovat tarkoitettu myös englanninkielisille lukijoille, koska hän kirjoittaa myös englanniksi.

Informantti kokee kirjoittavansa ikään kuin blogia ja kertoo tekstiensä olevan myös osa omaa itseilmaisuaan. ”Minusta oli mukava kun fb-kaverit ovat mukana matkallani, kaikilla ei ole mahdollisuutta matkustaa, tätä kautta he pääsevät kokemaan palasia Amerikasta.” Myös kielten vertailu on informantille tärkeää. Hänestä on mukava tehdä havainnot kielestä ja lasten ”sekamelskasanat” saavat häneltä huomiota. Sekamelskasanat tarkoittavat tässä sellaisia sanoja, jotka ovat kahden kielen sekoituksia. Käsittelen muun muassa näitä ilmiöitä analyysiluvuissani 3 ja 4.

Informantti kertoo kuitenkin kirjoittavansa ensin englanniksi, jotta se houkuttelisi myös englanninkieliset lukijat mukaan. Jos päivitys alkaisi suomeksi, englanninkielinen lukija saattaisi vain katsoa, että kyseessä on vieraskielinen teksti ja hypätä yli.

Informantti mainitsee käyttävänsä Facebookin ryhmätoimintoa. Hänellä on ryhmiä, joissa kirjoitetaan vain suomeksi. Kaksikielinen Facebook-päivitys tarkoittaa siis, että myös englanninkieliset halutaan mukaan päivityksen lukijoiksi.

Informantti käyttää tekstissään vaihtelevasti suomalaisia ä- ja ö-kirjaimia korvaten ne välillä a:ksi ja o:ksi. Lisäksi hän käyttää hymiöitä. Esimerkkitekstit on kopioitu tähän tutkielmaan sellaisenaan kuin ne alun perin on kirjoitettu. Päivitykseen kuuluvat kuvat olen merkinnyt hakasulkeilla.

1.2. Tutkimusmenetelmä ja tutkielman rakenne

Tässä tutkielmassa tutkin koodinvaihtoa Facebookissa. Olen koonnut materiaalini informantin Facebook-kirjoituksista keväällä 2017. Tutkimukseni kuuluu pragmatiikan, kieli-kontaktitutkimuksen ja tekstintutkimuksen alaan. Vertailen Gumperzin (1982), Auerin (1995) ja Abdullan (2015) jaottelemia koodinvaihtotyyppejä aineistossani esiintyvään koodinvaihtoon. Koodinvaihtofunktiot esittelen luvussa 3.

Olen tutkinut myös Facebookissa tapahtuvaa koodinvaihtoa tutkivia artikkeleja, joita ei ole vielä kovin paljon. Käyn lisäksi lyhyesti läpi sosiaalisen median historiaa ja ulkosuomalaisen, varsinkin amerikansuomalaisen, koodinvaihtoa. Käytän tutkimuksessani paljon esimerkkejä aineistostani. Olen numeroinut esimerkit juoksevasti.

Työni on jaettavissa kahteen osaan: 1. koodinvaihdon **funktioiden** esittelyyn ja vertailemiseen aineistossani ja 2. edellä mainituista funktioista **toiston** funktion tarkempaan analyysiin.

Gumperz (1982), Auer (1995) ja Abdulla (2015) ovat kaikki kehittäneet koodinvaihdon funktioita. Gumperz (1982) on jakanut koodinvaihtotapaukset kuuteen kategoriaan, kun taas Auerin (1995) jako koostuu kahdeksasta osasta. Abdulla (2015) on löytänyt kurdi-englanti-koodinvaihtotapauksia Gumperzin (1982) mallin lisäksi muita luokkia. Näistä tutkijoista Abdulla (2015) tutkii nimenomaan Facebook-kirjoituksia. Koodinvaihtofunktiot ovat osittain yhteneväisiä ja päällekkäisiä.

Työni toisessa osassa olen tutkinut koodinvaihtofunktioista nimenomaan **toistoa**. Toisto on koodinvaihtofunktio, jonka jokainen edellä mainittu tutkija on löytänyt. Silti niistä ei ole löytynyt kattavaa kuvausta. Omassa aineistossani on 63 toistotapausta, jotka luokitte-
len kvantitatiivisella menetelmänä viiteen eri luokkaan. Luokkien jako on omani ja se perustuu aineistoesimerkeissä esiintyvien koodinvaihtotapausten määrälliseen mittaan. Olen tarkastellut sitä, miten koodinvaihtotapaukset suhteutuvat määrällisesti toisiinsa. On tapauksia, joissa molemmilla kielillä on ilmaistu yhtä laajasti samaa asiaa. Toisissa tapauksissa koodinvaihto tapahtuu hyvin eriparisesti: toisella kielellä on ilmaistu huomattavasti laajemmin tai suppeammin kuin toisella. On huomattava, että joissain tapauksissa **matriisikieli** onkin todennäköisemmin englanti kuin suomi. Olen kuitenkin tähän tutkielmaan määritellyt matriisikieleksi pääasiallisesti suomen.

Koodinvaihto Facebookissa on suhteellisen uusi tutkimusala. On tärkeää tutkia, miten koodinvaihto toteutuu Facebook-kirjoituksissa. Onko esimerkiksi yhtäläisyyksiä kasvokkaisessa keskustelussa tapahtuvaan koodinvaihtoon? Mielenkiintoinen kysymys voisi olla, että onko kirjoitetuilla teksteillä eroa verrattuna puhuttuun. Miten esimerkiksi kirjoittajan kirjoitustaidot vaikuttavat koodinvaihtoon? Minkälaisia eroavuuksia kirjoitetulla ja puhutulla viestillä on? Voidaan sanoa, että kirjoittamisesta on tullut ensisijaisesti sosiaalinen taito (Kallionpää 2014: 61).

Facebook-kirjoitusten erityispiirre on, että niissä toteutuu usein **aitouden periaate** (Frick 2010: 50), eli kirjoittaja ei tiedä kirjoittaessaan, että hänen tekstiään tutkitaan myöhemmin. Omassa aineistossani tämä toteutuu täysin. Näin ollen Facebook-kirjoitukset ovat autenttisempia kuin nauhoitetut keskustelut.

Facebook on ympäristönä kansainvälinen. Monilla käyttäjillä on Facebook-kavereita ympäri maailman. Näin ollen kielenvaihtotilanteet ovat tavanomaisia ja luontevia Facebook-ympäristössä. Kirjoittajat voivat muokata **osallistumiskehikkoa** (ks. lukuja 3.10. ja 4.1.), joka laajentaa tai supistaa lukijakuntaa. **Osallistumiskehikko** (engl. **participation framework**) tarkoittaa keskustelutilanteessa sitä joukkoa, joka on kuulemassa ja vastaanottamassa puhetta tai muuta ilmaisua (Frick 2010: 55). Koodia, eli tässä tapauksessa kieltä, vaihtamalla voi vaikuttaa siihen, kenelle viesti on suunnattu ja kuka ymmärtää sen.

Omassa aineistossani informantti laajentaa osallistumiskehikkoa kirjoittamalla sekä suomeksi että englanniksi. Hän kuitenkin tekee valintoja vaihtaessaan koodia erityisesti toistorutiinissa: aineistossa on kohtia, joissa toisto on joko laajempi tai suppeampi. Tämä vaikuttaa erityisesti englanninkielisten lukijoiden asemaan, sillä suomenkieliset lukijat osaavat luultavasti paremmin englantia kuin englanninkieliset suomea.

2. TAUSTAA

Tarkastelen seuraavaksi aiempaa tutkimusta useasta näkökulmasta. Käyn läpi malliesimerkkejä koodinvaihdosta ja sen jälkeen perehdyn sosiaalisen median tutkimukseen, koodinvaihtoon Facebookissa ja ulko- ja amerikansuomalaisten koodinvaihdon tutkimukseen. Ensiksi kuitenkin käyn esimerkkien avulla läpi erityyppisiä koodinvaihtotilanteita aineistossani.

Seuraavaksi teen katsauksen koodinvaihtoon Facebookissa. Edeltävää tutkimusta on jonkin verran (esimerkiksi Abdulla 2015, Frick 2010, Praakli 2016, Salminen 2018). Facebook muuttuu koko ajan, joten jatkuva tutkimus on tarpeen. Kirjoitetussa tekstissä on luontevaa vaihtaa koodia. Tekstin ilmaisussa jää pois esimerkiksi eleet ja ilmeet, joten on keksittävä muita keinoja ilmaista sävyjä, ja koodinvaihto on yksi tapa. Facebookin käyttäjäkunta on kansainvälinen ja useilla käyttäjillä on erikielisiä seuraajia, mikä myös kannustaa koodinvaihtoon. Facebook onkin hedelmällinen alusta koodinvaihdolle.

Lisäksi tarkastelen amerikansuomalaisten ja australiansuomalaisten koodinvaihdosta tehtyä tutkimusta. Esiin nousee yleisenä ilmiönä morfologinen mukautuminen. Lisäksi nostan esiin Timo Lauttamuksen kehittämän jatkumon, jonka suhteutan aineistooni.

2.1. Esimerkkitapauksia koodinvaihdosta

Tässä kappaleessa esittelen erilaisia koodinvaihtotyyppisiä, joita löytyy tutkielmani aineistosta. Osa aineistoni teksteistä on pelkästään suomenkielistä tai englanninkielistä. Tutkin kuitenkin vain sellaisia päivityksiä, joissa on käytetty molempia kieliä. Tämän tutkielman esimerkeissä koodinvaihto (käytännössä englanti) on alleviivattu. Luvussa 4.3.3. esiintyvää problematiikka matriisi- ja upotetun kielen suhteesta käsittelen myöhemmin tässä tutkielmassa.

Yksi esiintyvä koodinvaihtotyyppi on tekstissä olevat englanninkieliset sanat suomenkielisen tekstin lomassa. Nämä sanat korostavat viestiä.

(1) *Oli kyllä helpoin lentokenttäkokemus USAssa ever.*

Esimerkissä (1) kerrotaan lentokenttäkokemuksen olleen helppo. Sana *ever* (*ikinä*) painottaa kokemuksen helppoutta.

Osassa suomenkielisiä vuoroja on mukana englanninkielisiä kommenttisanoja. Ne eroavat esimerkin (1) tapaisista tilanteista ilmaisemalla mielipiteen.

(2) *Leikkasin kuivat lehdet pois ja vain kastelin, success!*

Esimerkissä (2) sana *success* (*menestys*) ilmaisee riemua, kun kasvin hoito on onnistunut. Edelliseen esimerkkiin verrattuna tässä tapauksessa koodinvaihtosana *success* tuo tilanteeseen uutta tietoa. Kasvin hoitokuvauksen lisäksi todetaan englanniksi, että hoito onnistui. Molemmissa tapauksissa (1) ja (2) on kyse myös vahvistamisesta ja painottamisesta (Gumperz 1982: 78).

Myös sanojen suomalaistamista (Finglish) esiintyy. Suomi–englanti -koodinvaihdossa esiintyy paljon fonologista ja morfologista integraatiota. Esimerkissä (3) englanninkielinen termi on mukautettu suomalaiseen ulkoasuun. Englanninkielinen sana on saanut suomen kielen ortografian ja suomen kielen mukaisen päätteen. Esimerkissä (3) kysytään, miten johdot yhdistetään käyttämällä suomeen mukautettua englannin sanaa *connect* (*yhdistää*). Informantti on tehnyt ratkaisun kirjoitusasusta.

(3) *”Äiti, kuinka mä konnektaan nuo johdot?”*

Edellistä esimerkkiä (3) lähellä on ortografinen muunnos eli sanojen mukauttaminen suomalaiseen kirjoitusasuun (esimerkki 4). Sana *pliis* viittaa englanninkieliseen sanaan *please*, joka tarkoittaa *olkaa hyvä*. Esimerkissä (4) informantti toivoo suomalaisten vieraiden tuovan tullessaan herkkuja Suomesta. Hän osoittaa kohteliasta pyyntöä englannin kielen kautta käyttämällä sanaa *please*. Tämä voi johtua myös siitä, että suomen kielessä ei ole vastaavaa yhtä sanaa, vaan suomeksi pyydetäisiin *olkaa hyvä*, joka on aika muodollinen pyyntö (Peterson & Vaattovaara 2014: 249–250). Niinpä epämuodollinen, suomalaistettu *pliis* sopii tähän tilanteeseen oikein hyvin.

(4) *Jos toisitte ruisleipaa, Juhlamokkaa ja Fazerin Sinista pliis.*

Esittelen Lauttamuksen (1992) jatkumoteoriaa kappaleessa 2.5.2. Sen mukaan esimerkiksi (4) sana *pliiis* on integroitunut laina, joka mukautuu matriisikieleen. Lainasta tulee jo oma sana matriisikieleen, mutta siitä on havaittavissa vielä vierasperäinen synty. Tapauksen *pliiis* kohdalla on myös **puute sanastossa**, josta enemmän koodin vaihdon funktioissa luvussa 3.16.

2.2. Sosiaalinen media

Seuraavaksi tarkastelen sosiaalisen median historiaa ja tutkimuksen haaroja. Kiinnitän huomiota sosiaalisen median yhteisöllisyyteen ja sosiaalisen median sovellusten käyttäjien motivaatioihin. Sosiaalisessa mediaan liittyy vahvoja arvoja kuten vapaus ja itseilmaisus. Sosiaalisen median käyttäjä ei ole enää pelkkä kuluttaja vaan aktiivinen toimija ja sisällön luoja. (Heinonen 2009: 13–15.)

Käsite sosiaalinen media viittaa median ja internetin kehitysvaiheeseen, jossa sisällöntuotanto hajautuu ja käyttäjät tuottavat yhä enemmän sisältöä (Matikainen 2009: 9). Yleisesti käytetty määritelmä kuvaa sosiaalisen median prosessiksi, jossa käyttäjät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla (Pönkä 2014: 35; myös Erkkola 2008). Ajallisesti sosiaalinen media alkoi kehittyä vuosina 2004–2009, kun useat suosittu sosiaalisen median sovellukset syntyivät (Pönkä 2014: 11). Seuraavaksi käsittelem hieman sosiaalisen median syntyvaihteita ja sosiaalisen median tutkimusta.

Sosiaalista mediaa on tutkittu monesta näkökulmasta. Verkkoyhteisöjen tutkimus alkoi 1980-luvun tekstipohjaisista sovelluksista, sähköisistä ilmoitustauluista, Usenetin keskusteluryhmistä, roolipelaamisen mahdollistavista MUDeista sekä erilaisista telekonferenssijärjestelmistä (Erkkola 2008: 20). Kyberaktivismi on eräs sosiaalisen median tutkimuslaji. Se keskittyy verkon käyttöön poliittisena ja organisoitumisena välineenä (Erkkola 2008: 20). Erityisesti suomalaisessa sosiaalisen median tutkimuksessa on tutkittu sosiaalista mediaa taloudellisesta näkökulmasta (Erkkola 2008:21).

Sosiaalisen median tutkimuksessa on useita haaroja. Käsitteellisesti ja teoreettisesti analysoivat artikkelit muodostavat yhden ryhmän. Toiseen ryhmään kuuluvat sosiaalista mediaa ja sen työkaluja sekä teknologioita käsittelevät artikkelit. Kolmas ryhmä näkee sosiaalisen median kehyksenä. (Erkkola 2008: 19–20.) Tässä tutkielmassa perehdyn sosiaaliseen mediaan kehyksenä. Aineistoni koodinvaihto tapahtuu sosiaalisen median kehystämänä. Jonkin verran sivuan myös sosiaalisen median työkaluja ja teknologioita.

Sosiaalisen median sovelluksille on tyypillistä käyttäjien aktiivinen osallistuminen ja sisältöjen avoimuus. Sisällön jakaminen kuuluu sosiaalisen median avainsanoihin. Käyttäjän rooli on aktiivisempi kuin aiemmin. (Suominen 2013: 13.) Sosiaaliseen mediaan kuuluu verkottuminen ja yhteisöllisyys. Tekniikan avulla syntyy vuorovaikuttamista käyttäjien kesken. (Heinonen 2009: 6–7.) Sosiaalisen median myötä on syntynyt uusia sosiaalisia ilmiöitä, kuten peliyhteisöjä (Kangaspunta 2011: 28).

Sosiaalisessa mediassa käyttäjä saa kuuluvuuden tunteen. Sosiaalisen median sisältö perustuu pitkälle käyttäjien luovuuteen. Puhutaan **käyttäjän valtaistumisesta** (engl. **empowerment**). Se tarkoittaa, että käyttäjä ei ole enää pelkkä kuluttaja vaan aktiivinen toimija ja sisällön luoja. (Heinonen 2009: 13–15.)

Aineistossani Heinosen (2009) piirteet löytyvät hyvin. Informantti ilmentää identiteettiään ensimmäisen polven amerikansuomalaisena pitämällä suomalaiset lukijat tietoisena elämästään Amerikassa. Hän kuvailee kokemuksiaan elämässään. Myös kuulumisen tunne on tärkeää, sillä informantti kuuluu sekä suomalaiseen että amerikkalaiseen yhteisöön. Hän toteuttaa sosiaalisen median eri ulottuvuuksia käyttämällä sosiaalisen median alustaa. Hänen aineistossaan kuuluu hyvin jakamisen periaate, sillä hän jakaa elämäänsä lukijoilleen.

Sosiaaliseen mediaan liittyy ideologisia piirteitä kuten **avoimuus, demokratia, vapaat sisällöt, kollektiivinen älykkyys, hierarkian väheneminen ja amatöörien voima** (Maticainen 2009: 9). Sosiaalisen median käsitteeseen liitetään niin henkilökohtaisuus kuin yhteisöllisyys tai vertaistoiminta. Sosiaalisen median sanotaan olevan myös sekä globaalia että lokaalia (Erkkola 2008: 23). Se on käyttäjälähtöistä ja vuorovaikutteista, mikä tekee eron perinteiseen mediaan (Erkkola 2008: 24).

2.3. Facebook

Facebook on sosiaalisen median palvelu internetissä. Se rahoittaa itsensä mainosten avulla. Facebook on perustettu 4.2.2004 ja saavutti 27.8.2015 miljardin käyttäjän rajan. (Facebook 2018). Suomessa käyttäjiä oli 2,3 miljoonaa vuonna 2014 (Pönkä 2014: 84). Facebookin perustaja on Mark Zuckerberg, joka suunnitteli sen opiskelijatovereidensa kanssa Harvardin yliopistossa Yhdysvalloissa. Alun perin palvelu oli vain Harvardin yliopiston opiskelijoiden käytössä, sitten se laajeni muihin Yhdysvaltalaisiin yliopistoihin. Syyskuussa 2006 Facebook avautui kaikille. (Pönkä 2014: 85.) Nykyisin Facebookiin voi luoda tilin jokainen kolmetoista vuotta täyttänyt (Abdulla 2015: 163).

Facebook-palvelun voi aloittaa luomalla itselleen tilin. Sen jälkeen voi kerätä kavereita listalleen toisista Facebookin käyttäjistä. Palvelussa on jokaisella oma aikajana, johon voi kirjoittaa viestejä ja tilapäivityksiä ja lähettää kuvia ja videoita. Postaukset näkyvät ystävien uutisvirrassa ja ystävät voivat kommentoida niitä. (Halim & Maros 2014:127.) Omista asetuksistaan riippuen julkaisut voi nähdä vain kaverit tai kaikki Facebookin käyttäjät.

Facebookissa liikkuu paljon erilaisia valmiita viestejä, kuten esimerkiksi kuvia ja aforismeja. Tässä tutkielmassa otan huomioon vain informantin itsensä kirjoittamat päivitykset ja jätän muut viestit huomiotta. Informantin kirjoittamat päivitykset löytyvät informantin aikajanalta Facebookissa.

2.4. Koodinvaihto Facebookissa

Facebookissa ilmenee paljon koodinvaihtoa ja se on otollinen maaperä koodinvaihdolle. Useilla Facebookin jäsenillä on kansainvälinen seuraajien joukko ympärillään, mikä houkuttelee koodinvaihtoon. Sosiaalinen media luo aineistossani yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä suomalaisille että yhdysvaltalaisille.

Seuraavaksi tarkastelen Gumperzin (1982) koodinvaihdon funktioita ja miten ne toteutuvat Facebook-ympäristössä. Olen käsitellyt Gumperzin (1982) funktioita tarkemmin luvussa 3.1. Koodinvaihdon funktiot tarkoittavat koodinvaihdon tarkoitusta. Gumperz

(1982) löysi kuusi koodinvaihdon funktiota, jotka ovat: **koodinvaihto referoinnin yhteydessä, puhuteltavan spesifioinnin apuna, huudahdusrutiineissa, toiston keinona, keinona modifioida sanottua ja persoonallisen ja objektiivisen näkökulman vaihtelun merkinä** (Gumperz 1982: 75–82; suomennokset Kalliokoski 1995: 5).

Gumperzin (1982) kuuteen funktioon jakama koodinvaihto on tehty alun perin kasvokkaisten keskustelujen kuvaukseksi, mutta sitä on onnistuneesti sovellettu myös Facebook-ympäristöön (Abdulla 2015). Viro–suomi-koodinvaihtoa Facebookissa on tutkinut Praakli (2016). Salminen (2018) on pro gradu -työssään tutkinut suomi–espanja-koodinvaihtoa Facebook-yhteisössä. Halim & Maros (2014) on tutkinut myös koodinvaihtoa Facebookissa.

Myös Maria Frick on tutkinut suomi–viro -koodinvaihtoa Facebookissa (Frick 2010). Hänen tutkimuksensa mukaan koodinvaihdolla on useita funktioita. Koodinvaihtoa esiintyy esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjoittaja haluaa laajemman lukijakunnan ja ilmaisee asian siksi kahdella kielellä.

Niin sanotuiksi **asennonvaihdokseksi** kutsutaan muutoksia kirjoittajan roolissa ja näkökulmassa. Asennonvaihdot voivat liittyä tunnetilan ilmaisuun ja toiminnan rajakohtiin (Frick 2010: 49). Ne ovat paikannettavissa sellaiseen vuorovaikutustilanteeseen, jossa puhujan kielenkäytössä tapahtuu jonkinlainen muutos, esimerkiksi koodinmuutos (Kalliokoski 2005: 34). Frickin (2010) tutkimuksessa käy myös ilmi, että kirjoittajan kulloinkin olinpaikka voi ilmetä epäsuorasti koodinvaihdon avulla (Frick 2010: 49).

A. L. Ismail Abdulrahman Abdulla on tutkinut kurdi–englanti-koodinvaihtoa Facebookissa. Hän käytti analysointimallina klassista Gumperzin (1982: 75–82) kuuden funktion mallia ja totesi niiden pätevän myös Facebook-kirjoituksissa. Abdullan aineistossa nousee eniten ylös koodinvaihto huudahduksena. Vähiten ilmenee viestin painottamisen tehtävä. Näiden lisäksi Abdulla tunnistaa muita tehtäviä koodinvaihdolle, kuten esimerkiksi **lainaamisen, tabujen ilmaisun, lyhennysten käytön** sekä **opettamisen** (Abdulla 2015: 174).

Abdulla (2015) toteaa, että Facebookin käyttäjät vaihtelevat koodia toistaakseen saman viestin. Tavoitteena on, että viesti saadaan paremmin ymmärretyksi (Abdulla 2015). Facebookin toimintojen avulla yleisöä voidaan rajata. Esimerkiksi tämän tutkimuksen informantti käyttää useita Facebookin ryhmiä ja vaihtelee niiden mukaan kieltä. Tutkielmani aineisto on avoin kaikille.

Termi **brokering** tarkoittaa tilannetta, jossa keskustelua sovitetaan osallistujien kielellisen kompetenssin mukaan. Jos keskustelijat puhuvat useaa kieltä, on mahdollista laajentaa tai supistaa **osallistumiskehikkoa** (ks. luku 3.10.) eli tuoda keskusteluun useampi henkilö tai vastaavasti sulkea osa keskustelijoista pois tekemällä kielivalintoja. **Brokering** kuvaa tilannetta, jolloin keskustelijat ottavat huomioon osallistujien kompetenssin ja käyttävät kieltä, jota kaikki ymmärtävät (Skårup 2004; Frick 2013: 71).

Brokering on tyypillinen ilmiö sosiaalisessa mediassa. On yleistä, että Facebookin käyttäjillä on kansainvälinen seuraajajoukko. Tämän tutkielman aineistossa on suomi–englanti koodinvaihtoa. Informantti kertoo luvussa 1.1., että hän on kirjoituksissaan halunnut huomioida niin suomenkieliset kuin englanninkielisetkin lukijat.

2.5. Ulkosuomalaisten koodinvaihto

Tässä luvussa perehdyn erityisesti amerikansuomalaisten koodinvaihdon tutkimukseen, mutta käsittelem myös yhtä australiansuomalaisten koodinvaihdon tutkimusta. Nämä tutkimukset taustoineen ovat omalta osaltaan mielestäni merkityksellisiä tässä tutkielmassa. Lauttamus (1992) löytää amerikansuomalaisesta aineistostaan jatkumon, jota sovellan tässä onnistuneesti omaan aineistooni. Lauttamuksen (1992) jatkumossa koodinvaihdot eroavat asteittain toisistaan mukautumisen perusteella.

Kovács (2001) tutkii australiansuomalaisten ja -unkarilaisten koodinvaihtoa Auerin määrittelemien (1995) koodinvaihtofunktioiden avulla.² Hän löytää eroa australiansuomalaisten miesten ja naisten kesken, mutta mielenkiintoisesti australianunkarilaisten keskuudessa tällaista eroa ei löydy.

² Lisää Auerin (1995) funktioista luvussa 3.2.

2.5.1. Amerikansuomi

Amerikansuomalaisten kieltä on tutkittu 1960-luvulta lähtien (Halmari 1997, 35; Jönsson-Korhola 2003: 387). Jo 1980-luvulla sitä on tutkittu koodinvaihdon näkökulmasta. Halmari (1997) on tutkinut amerikansuomalaisia keskusteluja kasvokkain ja puhelimitse. Hänen aineistonsa koostuu 26 tunnista keskusteluja, joiden sisältä löytyi 809 koodinvaihtoa. Hän on tutkinut muun muassa puheen nopeutta, metalingvististä puhetta, nimiä ja lainauksia (Halmari 1997: 44–53).

Kaikissa amerikansuomen tutkimuksissa esiin nousi sama kaava: mukautuminen vieraan kielen leksikaalisissa elementeissä (Halmari 1997: 36; ks. myös Männikkö 2004). Se näkyy niin sanotuissa ”Finglishmeissä”, eli englanninkielisten sanojen mukauttamisen suomeen morfologiseen järjestelmään. Näitä esimerkkejä löytyy tämänkin tutkielman aineistosta.

Morfologista mukautumista löytyy myös muista kielistä. Frick (2008) on tutkinut morfologisia kategorioita suomi–viro-koodinvaihdossa. Kovács (2001) on tutkinut samaa ilmiötä väitöskirjassaan australiansuomalaisten ja australiainunkarilaisten keskuudessa ja Salminen (2018) on perehtynyt siihen tutkiessaan suomi–espanja-koodinvaihtoa nimenomaan Facebookissa. Samankaltaisia löydöksiä on tehnyt myös Gutowski (2017) suomi–unkari kielenvaihdosta.

Omasta aineistostani löytyy lukuisia esimerkkejä morfologisesta mukautumisesta, kuten esimerkki (5)

(5) *Aamuruuhkassa highwaylla.*

Esimerkissä englannin sana *highway* (*moottoritie*) saa peräänsä suomen morfologian mukaisen adessiivin päätteen. Teksti kertoo siis aamuruuhkassa ajamisesta moottoritiellä.

2.5.2. Lauttamuksen jatkumo

Timo Lauttamus (1992) on tutkinut lainaamista ja koodinvaihtoa amerikkansuomalaisten kielessä. Hän käyttää Gumperzin (1982) määritelmää lainauksesta. Gumperzin mukaan lainaamista voi tapahtua kumpaan suuntaan tahansa. Lainauksen kohteena ovat yksittäiset sanat tai idiomit. (Lauttamus 1992: 8; Gumperz 1982:66.) Lauttamus käyttää luomaansa neliosaista jatkumoa (Lauttamus 1992: 9–10):

- **koodinmuutos**
- **koodinsekoitus**
- **sporadinen (spontaanisyntyinen laina)**
- **integroitunut laina.**

Seuraavassa lyhyesti jatkumon osista. Lähteenä Lauttamuksen (1992: 9–10) artikkeli. Esittelen seuraavaksi edellä mainitun jatkumon osiot.

Koodinmuutokset ovat monisanaisia, usein lauseita, jotka käyttäytyvät lähtökielen mukaisesti. Koodinmuutos ei ole mukautunut matriisikielen, vaan se toimii oman kielen kieliopin mukaan. Esimerkkinä koodinmuutoksesta on matriisikielen keskellä oleva erikielinen osuus, jota ei ole muokattu matriisikielen lähtökohdista. Omassa aineistossani on seuraava esimerkki (6):

- (6) *Van Halenin Panama kuuluu varmaan melkein joka paiva, no problem I love it :) Eurooppalaista musiikkia tällä kanavalla edustaa U2 ja Pink Floyd.*

Esimerkissä (6) puhutaan musiikista. Informantti kertoo kuulemastaan musiikista ja lisää englanniksi, että *ei haittaa, rakastan sitä*. Sen jälkeen hän miettii eurooppalaista musiikkia. Esimerkissä (6) englanninkielinen lause on täysin englanninkielen mukainen kirjoitusasultaan ja kieliopiltaan. Se on ikään kuin erillään suomen kielestä. Puhujalla vaihtuu kieli kokonaan. Lisäksi koodinvaihto tässä tuo uutta merkitystä suomenkielisen osuuden lisäksi.

Koodinmuutokset ovat usein **vuorottelua** (engl. **alternation**). Muysken (2000) kirjoittaa sen olevan yleinen strategia koodinvaihdossa. Lauseessa vuorottelevat kielet ovat erillisiä

toisiinsa verrattuna. (Muysken 2000: 96.) Lauttamuksen (1992) koodinmuutos sopii Muyskenin (2000) esittämään vuorottelurutiiniin.

Koodinsekoitukset ovat usein yksittäisiä sanoja, jotka eivät ole mukautuneet matriisikielen. Ne esiintyvät matriisikielen keskellä lähtökielen mukaisessa asussa, eli siis ortografisesti ja kieliopiltaan. Esimerkkinä (7):

(7) *Tänään taas experimental kauppareissu pyöräillen.*

Esimerkissä (7) kerrotaan kauppareissusta pyöräillen. Virkkeen keskellä on englanninkielinen sana *experimental*, jonka suora suomennos on *kokeellinen*, mutta tässä yhteydessä se kuvaa jännittävää pyöräilymatkaa. Koodinsekoitukseksi tämän esimerkin (7) tekee se, että siinä ei ole havaittavissa morfologista eikä syntaktista mukautumista matriisikielen (Lauttamus 1992: 9).

Sana *experimental* esiintyy täsmälleen englanninkielen kieliopin mukaan, eli se on saanut englanninkielen mukaisen adjektiivin *-al*-päätteen. Se on siis morfologisesti eli kirjoitusasultaan englannin kielen mukainen eikä ole saanut vaikutteita suomen kielestä. Syntaktisesti se esiintyy omana englanninkielisenä saarekkeenaan suomenkielisen lauseen keskellä. Se osallistuu omana itsenään suomenkielisen lauseen keskellä. Jos kyseessä olisi ollut laina, sana olisi voinut olla esimerkiksi *eksperimentaalinen*.

Muysken (2000: 60) esittelee myös termin **insertion** (suom. **lisäys**) eräänä koodinvaihdon muotona. Se tarkoittaa koodinvaihtoa niin, että upotettu kieli esittää jonkin lisäyksen matriisikielen. Esimerkissä (7) englanninkielinen sana *experimental* toimii lisäyksenä muutoin suomenkieliseen lauseeseen.

Lauttamuksen (1992) jatkumon **sporadisessa lainassa** vierasperäinen sana on mukautunut morfologisesti ja syntaktisesti matriisikielen. Esimerkissä (8) on sporadinen laina. Siinä kerrotaan pyörällä ajosta jalkakäytävällä.

(8) *Aina vähän seikkailun makua kun ajaa sidewalkilla ja täytyy etsiä ylityskohdat ja minne parkkeerais pyörän.*

Upotetun kielen sana *sidewalk* (*jalkakäytävä*) on tässä esimerkissä (8) mukautunut matriisikieleen morfologisesti ja syntaktisesti. Se saa morfologiseksi päätteekseen suomen kielen adessiivin päätteen *-lla* ja se mukautuu suomen kielen syntaksiin, eli lauseeseen, täysin kieliopin mukaisesti. Voidaan ajatella, että esimerkki (8) on jo lähellä lainaa. Toisaalta kuitenkin sanalle *sidewalk* löytyy suomenkielinen vastine *jalkakäytävä*. Lainaan ei siis ole syynä esimerkiksi sanastollinen puute (ks. puutteesta sanastossa ja lainauksista luvussa 3.16).

Integroitunut laina mukautuu matriisikieleen pidemmälle kuin sporadinen laina. Lainasta tulee jo oma sana matriisikieleen, mutta siitä on havaittavissa vielä vierasperäinen synty. Integroitunut laina on jo selvemmin laina, kuten nimikin kertoo. Siinä on otettu upotetusta kielestä sana, joka on mukautettu suomen kieleen. Se on integroitunut suomen kieleen vierasperäisenä sanana. Lainasanan käyttö ei välttämättä johdu sanastollisesta puutteesta.

Omassa aineistossani esimerkkinä integroituneesta lainasta on esimerkiksi *biitsi* eli *ranta*. Se on mukautunut matriisikieleen omaksi sanaksi, lähtökielellä se on *beach*. Sana on saanut suomen kielen mukaisen kirjoitusasun. Tälle lainaukselle löytyy selkeä syy. Sanat *biitsi* ja *ranta* eivät ole täysin vastaavia merkitykseltään. *Biitsi* viittaa enemmän hiekkarantaan, kun taas *ranta* voi olla mikä tahansa veden äärellä sijaitseva paikka, vaikka kaislikko. *Beach*-sanan sanakirjamerkitys on hiekka- tai uimaranta (Sanakirja.org 2018).

Tämä Lauttamuksen luoma koodinvaihto- ja lainajatkumo on omassa tutkimuksessani mielenkiintoisesti löytyvä ilmiö. Siitä on paljon hyötyä arvioidessa matriisikielen ja upotetun kielen (eli suomen ja englannin kielen) suhteutumista toisiinsa. Sulautumisen aste on helposti havaittavissa ylläolevissa esimerkeissä. Koodinvaihto tässä tutkielmassani on kattotermi, jonka alle myös Lauttamuksen jaot kuuluvat.

Lauttamuksen (1992) jatkumo soveltuu hyvin aineistoni koodinvaihdon kuvaamiseen. Kaikkien neljän jatkumon kohdan mukaiset esimerkit löytyvät myös aineistostani. Lauttamuksen (1992) teorian kautta voi miettiä, mikä ero on lainalla ja koodinvaihdolla aineistossani? Molemmat näyttävät kuitenkin löytyvän aineistostani helposti. Mielestäni jatkumo edustaa enimmäkseen koodinvaihtoa. Se jaottelee koodinvaihtotapaukset neljään osaa sen mukaan, kuinka mukautunut koodinvaihto on matriisikieleen. **Sporadinen ja**

integroitunut laina lähenevät jo lainaa, mutta voivat mielestäni olla edelleen myös koodinvaihtoa.

Koodinmuutokset ja -sekoitukset ovat erittäin selviä koodinvaihtotapauksia. Myös sporadinen laina edustaa mielestäni vielä koodinvaihtoa. Sporadisessa lainassa upotettu kieli on mukautunut pitkälle, mutta se on selkeästi vielä upotettua kieltä eli koodinvaihtoa ilmenee. Integroituneet lainat ovat rajamailla koodinvaihdon suhteen. Vaikutteita on havaittavissa, mutta koodinvaihdon paikalla oleva sana on mukautunut jo pitkälle matriisikielen. Aineistostani löytyi kuitenkin esimerkkejä myös integroituneesta lainasta. Tällainen sana on muun muassa *visiitti*, joka on vakiintunut suomen kieleen.

Mielenkiintoinen kysymys on, että miksi informantti valitsee lainan tai koodinvaihdon välillä? Eräs piirre aineistossa on, että koodinvaihdolla pyritään laajentamaan **osallistumiskehikkoa** (ks. luku 3.10.). Ottamalla mukaan sekä suomen- että englanninkielisen yleisön, informantti saa laajemman yleisön. Toisaalta, niissä kohdin, joissa hän kirjoittaa asiasta vain suomeksi, suuri englanninkielisistä lukijoista putoaa pois. Informantti siis säätelee lukijakuntaa.

Aineiston lainaamiseen liittyvät kohdat saattavat kertoa sanastollisesta puutteesta. Esimerkiksi edellä mainitulla *biitsillä* ehkä viitataan nimenomaan uimarantaan tai hiekkarantaan, sillä *beach*-sanan sanakirjamerkitys on juuri edellä mainittu rantatyyppi (Sanakirja.org 2018). Onkin mielenkiintoista miettiä, miksi kirjoittaja valitsee integroituneen sanan muuten suomenkieliseen tekstiin. Suomenkielessä on aukko hiekkarantaa tarkoittavan lyhyen sanan kohdalla, joten on luontevaa, että *biitsi* valikoituu käyttöön. Ehkä on todettava, että sanojen lainaaminen kuuluu kielen käyttöön, eikä sille aina ole mitään erityistä syytä. Myös olinpaikka voi vaikuttaa siihen, mikä sana valitaan (Frick 2010: 57).

2.5.3. Australiansuomi

Esittelen seuraavaksi Magdolna Kovácsin (2001) väitöskirjaa australiansuomalaisten ja -unkarilaisten koodinvaihdosta. Omaan tutkimukseeni Kovácsin (2001) työ sitoutuu Auerin (1995) esittämien koodinvaihtofunktioiden myötä. Kovács (2001) löysi kuusi Auerin (1995) funktiota aineistostaan.

Kovácsin (2001) australiansuomalaisia koskeva aineisto koostuu vuonna 1986 kerätyistä nauhoitteista, joissa haastateltiin Australiassa asuvia suomalaisperäisiä henkilöitä. Haastatteluja on 50. Informantit jaettiin kolmeen ryhmään: yli 15-vuotiaana Australiaan muuttaneet, heidän Australiassa syntyneet toisen polven jälkeläisensä sekä näiden (kolmannen polven) jälkeläiset. Aineistoa jaoteltiin tutkimalla muun muassa ammatillista taustaa, murretaustaa, ikää ja Australiassa vietettyjä vuosia.

Kovácsin (2001) tutkimuksessa australiansuomea vertailtiin australianunkariin. Australianunkarilainen aineisto koostuu Kovácsin itsensä kokoamista haastatteluista vuosina 1992-1994. Haastatteluja on 35 ja ne jaoteltiin samaan tapaan kuin australiansuomalaisten kohdalla.

Kovács (2001) tutkii aineistossa esiintyvää koodinvaihtoa Auerin (1995) mallin mukaan. Auerin (1995) määrittelemät koodinvaihdon funktiot löytyvät luvusta 3.2. Kovács löysi kuusi Auerin funktiota aineistostaan. Ne ovat **referointi**, **osallistumiskehikon muutos**, **sivuhuomautukset**, **toistot**, **puheenaiheen muutos** ja **topikalisaatio**. Lisää Auerin (1995) funktioista omassa aineistossani löytyy luvusta 3.2.

Australiansuomalaisten keskuudessa eroa löytyi miesten ja naisten koodinvaihdosta. Kovácsin mukaan australiansuomalaiset naiset käyttivät enemmän koodinvaihtoa. Myös sukupolvien välillä löytyi eroja, jota voi selittää esimerkiksi kielitaidon puuttumisella. Toisen tai kolmannen polven australiansuomalaisilla ei ole enää riittävästi kompetenssia vaihtaa koodia suomen kielellä. (Kovács 2001: 217–218.) Erityisesti morfologinen muuttuminen väheni toisessa ja kolmannessa sukupolvessa australiansuomalaisia (Kovács 2001: 209, 219).

Sen sijaan australianunkarilaisten keskuudessa vastaavia ilmiöitä ei löytynyt. Kovács pitää tähän syynä pienempää aineistoa sekä sitä, että unkarilaiset ovat muuttaneet Australiaan poliittisista syistä. Sen vuoksi he haluavat säilyttää äidinkieltään. Sen sijaan suomalaisilla, jotka muuttivat Australiaan taloudellisista syistä, oli motivaatiota oppia käyttämään englantia. Lisäksi unkarilaiset olivat keskimäärin korkeammin koulutettuja ja heillä oli tarve puhua hyvää englantia. (Kovács 2001: 217–218.)

2.6. Lopuksi

Tässä luvussa esittelin koodinvaihdon taustatutkimusta. Kävin läpi esimerkkitapauksia koodinvaihdosta ja tutustuin sosiaaliseen mediaan ja sen tutkimukseen. Esittelin Facebookia, koodinvaihtoa Facebookissa ja aiempaa tutkimusta aiheesta. Tämän jälkeen otin käsittelyyn ulkosuomalaisten koodinvaihtoa. Perehdyin amerikan- ja australiansuomen tutkimukseen.

Erytishuomioni oli Timo Lauttamuksen (1992) teoriassa koodinvaihdon jatkumosta ja vertailin sitä omaan aineistooni. Perehdyin myös Kovácsin (2001) tutkimukseen australiansuomesta.

Seuraavassa luvussa esittelen koodinvaihdon funktioita. Käsittelen koodinvaihdon tutkimusta ja perehdyn erityisesti Gumperzin (1982), Auerin (1995) ja Abdullan (2015) teorioihin koodinvaihdon funktioista. Käyn läpi koodinvaihdon funktioita vertaillen niitä omaan aineistooni.

3. KOODINVAIHDON FUNKTIOT

Tässä luvussa tarkastelen koodinvaihdon funktioita. Koodinvaihdon funktiot tarkoittavat koodinvaihtotilanteiden toimintatarkoituksia. Koodinvaihdon funktiota määriteltäessä on otettu huomioon, mikä tarkoite koodinvaihdolla on. Auer (1984) kirjoittaa koodinvaihdon perspektiiveistä. Hän löysi **kieliopillisen, vuorovaikutteisen ja sosiolingvistisen** näkökulman (Auer 1984: 1).

Koodinvaihtoa voidaan tutkia kieliopillisesti. Silloin tarkastellaan esimerkiksi syntaksia ja morfologiaa. (Auer 1984: 1). Olen tutkinut aineistoani myös tästä näkökulmasta.

Koodinvaihto voi olla esimerkiksi asiasisällön toistoa tai huudahdus. Koodinvaihdon funktioista on kirjoittanut John Gumperz (1982) ja Peter Auer (1995). Erityisesti Facebook-ympäristössä ilmenevistä funktioista on kirjoittanut Abdulla (2015). Seuraavassa tarkastelen näitä funktioita omassa aineistossani. Käyn läpi Gumperzin kuusi funktiota ja perehdyn Auerin jakoon. Käyn läpi myös Abdullan löytämiä funktioita. Abdulla löysi omasta kurdi–englanti-koodinvaihdosta Facebookissa kaikki Gumperzin jaon osat. Lisäksi hän löysi muita koodinvaihtotyyppisiä aineistostaan.

3.1. Gumperzin funktiot

John J. Gumperz tutki koodinvaihdon funktioita teoksessaan vuorovaikutussosiolingvistiksessä teoksessaan *Discourse strategies* vuonna 1982 (Gumperz 1982: 75–86). Hän löysi kuusi koodinvaihdon funktiota keskustelussa:

- **koodinvaihto referoinnin yhteydessä**
- **puhuttavan spesifioinnin apuna**
- **huudahdusrutiineissa**
- **toiston keinona**
- **keinona modifioida sanottua**
- **persoonallisen ja objektiivisen näkökulman vaihtelun merkinä**

(Gumperz 1982: 75–82; suomennokset Kalliokoski 1995: 5). Gumperzin mukaan keskustelukoodinvaihto on eri kieliopillisten järjestelmien kuuluvien puhejaksojen rinnastamista samassa puheenvaihdossa (Gumperz 1982: 59).

3.2. Auerin kritiikki koodinvaihdon funktioista

Peter Auer on tutkinut koodinvaihdon pragmatiikkaa artikkelissaan (1995). Hän toteaa, että on kaksi lähestymistapaa koodinvaihtoon. Ensinnäkin kielten sanotaan linkittyneen verbaaliseen toimintaan niin, että koodinvaihto on riippuvainen kahden kielen välillä ilmenevästä toiminnasta (Auer 1995: 122). Toisin sanoen koodinvaihto riippuu kahden kielen käytöstä. Toiseksi Auer toteaa, että kahden kielen rinnastus määrittää keskustelun tarkoituksen koodinvaihdossa (Auer 1995: 122–123). Tähän johtopäätökseen on tullut muitakin, esimerkiksi Gumperz, joka löysi kuusi eri funktiota koodinvaihdossa. Seuraavana kohtana myös Auer esittelee omia löytämiään funktioita.

Peter Auer esittelee artikkelissaan (1995) kahdeksan kohdan typologian koodinvaihdosta. Hän on koonnut listan eri lähteistä keräämällä. Hänen mukaansa koodinvaihdon tapauksia voi olla

- referointi (reported speech)
- osallistumiskehikon muutos (change of participant constellation)
- sivuhuomautukset (parentheses or side-comments)
- toistot (reiterations)
- toimintatyyppin muutos (change of activity type)
- puheenaiheen muutos (topic shift)
- kielipelit (puns, language play, shift of "key")
- aiheen asettaminen (topicalisation, topic/comment structure)

(Auer 1995: 120; ks. myös Praakli 2016: 139). Huolimatta kokoamistaan koodinvaihtofunktioista, Auerin mielestä erilaiset listaukset ovat kuitenkin ongelmallisia. Ensinnäkin syvällistä kategoriointia ei ole syntynyt. Esimerkiksi toisto-kategoriaan sisältyy monenlaisia keskustelurakenteita eikä perusteellista tulkintaa löydy. Auerin mielestä toistoteoriasta puuttuu vahva pohja, jotta kategorisoinnin voisi tehdä riittävän syvällisesti. (Auer 1995: 120.) Frick (2003) väittää, että toisto ei ole varsinainen funktio vaan keskustelullinen rakenne. Mikäli toisto ei ole tarkka, se tulkitaan helposti korjaukseksi. (Frick 2003: 32, 34.) Oma aineistoni ei tue tätä ajatusta. Luvussa 4. esittelemissäni toistotapauksissa vain **suoratoisto** on tarkka toisto. Muissa tapauksissa toiston määrä vaihtelee, mutta ne ovat sisällöltään erineviä. Ne eivät korjaa sanottua vaan ilmentävät uusia ajatuksia, joita ilmaistaan koodinvaihdolla.

Toinen ongelmakohta Auerin (1995) mukaan on ilmiöiden sekavuus. Koodinmuutoksen typologiat sekoittavat keskustelurakenteita, lingvistisiä muotoja ja funktioita. Esimerkiksi toisto sisältää monenlaisia ilmiöitä: toisto voi samaan aikaan toimia viestin painottajana, mutta toisaalta se ei sitä välttämättä tee, vaan sillä on muita funktioita. (Auer 1995: 120.) Toisto onkin hyvä esimerkki funktion ja keskustelurakenteen sekoituksesta. Funktiolistojen ongelmakohtia ovatkin päällekkäisyydet.

Auer (1995) kritisoi myös, että listaukset eivät vastaa **miksi**-kysymykseen (Auer 1995: 121). Erilaiset funktiot antavat viitettä koodinvaihdon syistä, mutta kun asiaa tarkastelee lähemmin, voi huomata, että funktio-listaukset eivät vastaa syvällisemmin, miksi juuri tässä on koodinvaihtoa. Funktiolistat jakavat koodinvaihtotapauksia mekaanisesti ulkoisten muotojen mukaisesti.

3.3. Abdullan uudet funktiot

Abdulla (2015) on tutkinut kurdi–englanti-koodinvaihtoa Facebook-kirjoituksissa. Hän on löytänyt aineistostaan kaikki Gumperzin koodinvaihtotapaukset. Lisäksi Abdulla löytää muita funktioita, joita Gumperz ja Auer eivät ole tarkastelleet. Nämä funktiot ovat:

- puute sanastossa ja lainaukset
- tabut ja lyhenteet
- opettaminen

Abdullan löytämät muut funktiot ovat mielenkiintoisia ja sopivat hyvin Facebook-ympäristöön. Koodinvaihto voi ilmaista kielellistä inkompetenssia. Matriisikielellä ei ehkä ole riittävän tarkkaa tai vastaavaa ilmaisua, joten joudutaan vaihtamaan koodia.

Affektiiviset sanat kuten tabut voivat olla helpompi ilmaista vieraalla kielellä. Abdulla ottaa samaan kategoriaan myös lyhenteet. Ne voisivat toimia myös omana ryhmänään, ja olenkin käsitellyt ne erikseen luvuissa 3.17. ja 3.18. Viimeinen Abdullan funktio on opettamisen funktio. Se on selkeästi uusi ryhmä koodinvaihdon funktioihin ja mielenkiintoinen havainto. Aineistossani on tapauksia, joissa informantti opettaa lukijoille uusia termejä. Käsittelen seuraavaksi koodinvaihdon funktioita yksitellen.

3.4. Referointi

Koodinvaihto referoinnin yhteydessä tarkoittaa suoria lainauksia tai selontekoja (Gumperz 1982: 75–76). Referoinnilla tässä yhteydessä tarkoitetaan laajempaa ilmiötä kuin yleiskielen tiivistäminen tai selostaminen. Referointi tapahtuu omassa tekstissä. Iso osa esimerkiksi sanomalehtien teksteistä on referointia. (Kalliokoski 2005: 11.) Referoinnista ovat kirjoittaneet myös Auer (1995) ja Abdulla (2015). VISK (2008 § 1457) toteaa referoinnista seuraavaa:

”Referointi tarkoittaa muiden ihmisten tai puhujan itsensä aiemmin esittämän puheen, kirjoituksen tai ajatuksen sijoittamista oman tekstin osaksi niin, että oma ja lainattu ovat toisistaan erotettavissa.”

Referoinnilla tarkoitetaan puheen tai ajatuksen esittämistä (Kalliokoski 2005: 21). Referoinnin lähellä on **moniäänisyys**, sillä referoinnilla voi ilmaista useita puhujia tai tahoja. Tieteen termipankki toteaa moniäänisyyden olevan

”erilaisten äänten läsnäolo puhutussa tai kirjoitetussa tekstissä”

(Tieteen termipankki 2018). Moniäänisessä tekstissä kertojan ja henkilön näkökulma ja äänet limittyvät (Kalliokoski 2005: 33). Esimerkki (9) Nobel-voittajasta tuo esiin paitsi kirjoittajan näkemyksen niin myös lehden äänen. Kysymyksessä on siteeraus, joka on myös samalla koodinvaihtoa. Esimerkissä (9) kerrotaan, miten lehti New York Times kirjoittaa suomalaisesta Nobel-voittaja Bengt Holmströmistä.

- (9) *New York Times kirjoittaa suomenruotsalaisesta nobelististamme "Dr. Holmstrom, 67, was born in Helsinki, Finland, and speaks Swedish well enough to answer questions in that language at Monday news conference." Heh, niinpä...selitäppä täällä suomenruotsalaisuutta...päivän naurut*

Suomenkielisessä osuudessa kiinnitetään huomiota Holmströmin suomenruotsalaisuuteen, jonka New York Timeskin on huomannut. Ensimmäinen suomenkielinen lause on johtolause, joka johdattelee referointiin kertomalla, että seuraa lainaus New York Times-lehdestä. Lehti kirjoittaa, että tohtori Holmström on syntynyt Helsingissä ja puhuu ruotsia niin hyvin, että voi vastata kysymyksiin sillä kielellä. Informantin mukaan suomenruotsalaisuutta on vaikea selittää amerikkalaisille.

Referoinnin funktio löytyy myös Auerin (1995) funktioista. Seuraavassa on vielä lyhyt esimerkki (10) referoinnista eli sitaatista.

(10) *"She's a tough cookie" sanoo opettaja minulle kun kehuu tyttöä.*

Kyseessä on suora lainaus. Englanninkielinen opettaja kehuu ja toteaa tyttären olevan sisukas. Se erottuu sekä sitaattina että koodinvaihtona.

Seuraavassa pitkäkössä esimerkissä (11) käydään keskustelua Suomesta. Nuori amerikkalainen mies kuulee informantin olevan Suomesta, ja siitä seuraa keskustelu Suomesta. Informantti kuvaa englanninkielistä keskustelua niin, että amerikkalaisen sanat käännetään suomeksi, ja informantin omat sanat esitetään englanninkielisinä. Tässä esimerkissä (11) käy erittäin hyvin ilmi kertomuksen moniäänisyys. Lainausmerkeillä ja epäsuoralla kerronnalla tuodaan esiin usean osallistujan ääni.

(11) *Sitten poika muistaa, eiko Suomi ole niita maailman parhaita maita, vahan kuin Bernie Sandersin Amerika? Siella varmasti ihmiset ovat onnellisia ja tasavertaisia? Sinne minakin haluaisin.... Oli niin ihanasti sanottu, etten voinut kuin nyokytella. Ehka pikkaisen liioiteltua, mutta ainahan tassa maassa saa liioitella :) Yes, Finland is one of the best countries in the world, vastasin. Oikeastaan, juuri siina hetkessa, kaupan kassalla myohaan illalla vasyneena, se tuntuikin taysin todelta. Thank you for your kind words. Mina, ylpea ulkosuomalainen :)*

Englanninkielisissä virkkeissä informantti myöntää, että Suomi on yksi maailman parhaimmista valtioista. Jälkimmäisessä virkkeessä hän kiittelee ystävällisistä sanoista. Jälkimmäinen virke saattaa olla myös ilmaistu vain Facebook-kirjoituksessa, sillä kontekstista ei voi päätellä sanottiinko keskustelussa juuri näin, vai kirjoittiko informantti sen vain kiittääkseen ajatuksissaan.

Mielestäni on kiinnostava ratkaisu ilmaista eri osallistujat eri kielellä. Mielenkiintoista siinä on erityisesti se, että englantia puhuvan amerikkalaisen ajatukset on merkitty suomeksi. Englanninkielisen osallistujan repliikit eivät ole suoria, vaan ne kuvaavat keskustelijan ajatuksia. Suomenkielisen kirjoittajan repliikit ovat englanniksi, ja ne ovat selkeästi suoria lainauksia. Kahden kielen käyttö tuo päivitykseen moniäänisyyden selkeästi.

3.5. Puhuteltavan spesifiointi

Puhuteltavan spesifiointi on Gumperzin (1982) funktioissa toisena. Se tarkoittaa puhutellun kohdistuvan tiettyyn henkilöön tai asiaan, jota funktion mukaan puhutellaan. Tässä aineistossa ei tullut esiin yhtään suoraa puhuttelua ihmisten välillä. Informantti kertoo, että kirjoittaa blogimaisesti, jolloin lukijakunta on laaja. Kirjoituksia ei siten ole kohdistettu kenellekään. Hän ei esimerkiksi ”tägää” (eli merkitse) ketään kirjoituksissaan. Puhuteltavan spesifiointia lähellä on osallistumiskehikon muutos (ks. luku 3.10.). Koodinvaihdolla tehdään valintoja, kenelle sanoma on suunnattu.

3.6. Huudahdukset

Myös huudahdusrutiinit kuuluvat Gumperzin (1982) funktioihin. Huudahduksella eli interjektioilla tarkoitetaan sellaisia ilmaisuja, jotka esitetään huudahtamalla. Huudahdus korostaa asiaa voimistamalla sanomista. Huudahdukset ovat usein rutiineja, eli vakiintuneita, kuten *hei!*

Koodinvaihtona huudahdus toimii hyvin. Huudahduksessa itsessään on korostava elementti, se eroaa ympärillä tapahtuvasta toiminnasta. Koodinvaihdossa kielen vaihtaminen huudahduksessa tehostaa vielä lisää. Kirjoitetussa tekstissä huudahdus merkitään yleensä huutomerkillä. Puheessa huudahdus ilmenee sen sijaan äänen käytön muutoksella (esimerkiksi korottamalla ääntä).

Aineistostani ei löytynyt yhtään aitoa huudahdusta. Informantti on käyttänyt huutomerkkejä, mutta kyseessä ei ole ollut rutiini. Tällainen esimerkki (12) on

(12) *Mukava löytää tuttuja Lumenen tuotteita (made in Espoo!)*

Englanninkielinen osuus on voimakas ja nousee esiin taustasta, mutta tyypiltään se on enemmän tarkennus tai sivuhuomaus. Se lienee tyypillistä blogityyppiselle tekstile. Tekstit ovat kertovia, eikä niissä ole suuria tunteenilmaisuja tai reaktioita.

3.7. Toisto

Toistoa käsittelem tarkemmin luvussa 4. Toisto tarkoittaa, että asia on ilmaistu samoin sanoin molemmilla kielillä. Tässä lyhyt esimerkki (12) toistotapauksesta:

(12) *After the storm. Myrskyn jälkeen.*

Esimerkissä (12) molemmat virkkeet kertovat saman asian: myrskyn jälkeen. Tekstin jälkeen on kuva rannalta myrskyn jälkeen. Tämä esimerkki on kehittämässäni kategoriassa suoraa vaihtoa, eli sama sanotaan englanniksi ja suomeksi täsmälleen samoin sanoin. Esimerkki (12) on tyypillinen suoravaihto, koska se on lyhyt ja otsikkomainen. Tein havainnon aineistostani, että toisto pysyy suorana helpommin lyhyissä lauseissa. Kun asiasisältö ja sanamäärä lisääntyvät, myös variaatio kasvaa. Käsittelem toiston typologiani mukaista jakoa tarkemmin luvussa 4.

3.8. Modifiointi

Modifioinnilla tuodaan lisämerkitystä kieleen, esimerkiksi tarkennuksena. Se menee osittain päällekkäin eri funktioissa (Kalliokoski 1995: 5). Esimerkiksi kyseessä voi olla puute sanastossa (**lexical gap**), josta lisää kappaleessa 3.16. Tämä koodinvaihto on sukua myös Auerin (1995) esittämälle koodinvaihdon funktiolle eli **sivuhuomautukselle**. Sivuhuomautuksia käsittelem kappaleessa 3.11.

(13) *Murattikasveja (ivy) on täällä valtavasti puissa.*

Tässä esimerkissä (13) kirjoittaja toteaa, että puissa on valtavasti murattikasveja. Hän tarkentaa kasvin nimen englanniksi.

3.9. Persoonallisen ja objektiivisen näkökulman vaihtelu

Gumperz (1982) toteaa tämän funktion olevan vaikeasti selitettävä. Hän kertoo näkökulman eroavan siten, että joko puhutaan toiminnasta tai puhumisen toiminnasta. Se tarkoittaa, että puheenaiheena on toiminta tai puhuminen.

Tässä funktiossa keskustelija vaihtaa koodia korostaakseen sanomaa. Tämän funktion löysi Gumperz (1982: 79) ja Abdulla (2015: 170–171) löysi saman funktion omasta aineistostaan kurdi–englanti-koodinvaihdosta. Koodinvaihto vahvistaa viestin sisältöä. Seuraavassa esimerkissä (17) ihmetellään säätä ja lisätään englanniksi, että sää on sekaisin. Englanninkielinen koodinvaihto painottaa tässä, että säätila on erikoinen.

(14) *Eikä, mittarissa +24 C! Ja pari päivää sitten hytistiin pakkasessa...Crazy weather.*

Tässä esimerkissä (14) koodinvaihto ilmentää ajatuksia säästä. Suomen kielellä kommentoidaan sääilmiöitä ja englanninkieliseen osuuteen tulee vielä affektiivinen lisä.

Persoonallisen ja objektiivisen näkökulman vaihtelu on käytännöllistä toteuttaa koodia vaihtelemalla, koska ne voivat tuoda esille esimerkiksi puhuvien henkilöiden viestit esille helposti. Facebook-aineistostani löytyy esimerkkejä, joissa eri puhujien sanomiset on ilmaistu eri kielillä eli suomeksi ja englanniksi (ks. esimerkki (11) luvussa 3.4.)

Seuraavassa kokoaan yhteen ne Auerin kehittämät funktiot, joita Gumperzin jaossa ei löytynyt. Niitä löytyy hyvin aineistostani.

3.10. Osallistumiskehikon muutos

Osallistumiskehikon muutos on sukua puhuteltavan spesifioinnin kanssa (ks. luku 3.5.) Informantti kertoo suuntaavansa päivityksensä erityisesti suomalaisille. Hän kertoo haluavansa tarjota palan Amerikkaa suomalaisille lukijoille, ja kuvailee siksi runsaasti elämää ja kulttuuria sekä muita tapahtumia. Hän haluaa kertoa elämästään Yhdysvalloissa

siksikin, että kaikki eivät pääse itse matkustamaan ja kokemaan. Koska informantti kirjoittaa myös englanniksi, hän haluaa ottaa myös englanninkieliset lukijat huomioon. Toisaalta informantti myös supistaa aihevalinnoillaan osallistumiskehikkoa. Hän kirjoittaa erityisesti sellaisista asioista, jotka voivat kiinnostaa suomenkielistä lukijaa. Informantin valinnoista tarkemmin luvussa 1.1.

Seuraavassa esimerkissä (15) kerrotaan ensin englanniksi armeijan lentokoneiden lennosta. Sitten otetaan suomalaiset mukaan keskusteluun kertomalla tilanteesta suomeksi. Tämä on hyvin yleinen ilmiö aineistossani.

- (15) *Military jets- always present here. I love to watch them fly. Sound of freedom, like the locals say* 😊 *Armeijan lentotukikohdan koneet harjoittelevat taalla alituisen. Biitsillakin niitä voi ihailia.*

Esimerkissä (15) päivitys alkaa kertomalla englanniksi, että armeijan koneet ovat aina läsnä. Informantin mielestä niiden lentoa on mukava katsoa. Sitten hän jatkaa sanomalla, että se on paikallisten kuvaamana ”vapauden ääni”. Seuraavaksi hän ottaa suomalaiset mukaan osallistumiskehikkoon kertomalla suomeksi armeijan lentotukikohdan koneista ja siitä kun niitä voi nähdä rannallakin.

3.11. Sivuhuomautukset

Kirjoitetussa tekstissä on helppo tehdä sivuhuomautuksia tai täsmennyksiä. Kirjoitetussa tekstissä se on helppo esittää suluissa. Koodinvaihdossa sivuhuomautukset ja täsmennykset voidaan tehdä eri kielellä. Seuraavassa esimerkissä (16) suomenkielisessä lauseessa kerrotaan vuoroveden olevan mielenkiintoinen ilmiö. Sanan *vuorovesi* käänös mainitaan englanniksi suluissa.

- (16) *Tuo vuorovesi (tide) juttu on kyllä mielenkiintoista täällä.*

Esimerkissä (16) koodinvaihto on myös toistoa, kun se toistaa saman sanan suomeksi ja englanniksi.

3.12. Toimintatyyppin muutos

Informantti kertoo valmistautuneensa vakuuttamaan opinto-ohjaajat suomalaisen koulujärjestelmän tasosta. Lainauksessa opinto-ohjaajat kertoivatkin englanniksi, että tietävät kaiken suomalaisesta koulujärjestelmästä. Koodinvaihdolla ilmaistaan puhujan roolia. Englantia puhuvat opettajat ovat merkitty tekstiin vaihtamalla koodia. Suomenkielinen osuus kertoo informantin näkökulman.

- (17) *Olimme valmistautuneet vakuuttamaan opinto-ohjaajat kuinka Suomen koulusysteemi on hyvä ja on varmasti kuronut kiinni täkäläiseen opetukseen. "Yes, we know everything about your great school system", opot totesivat hymyillen ykskantaan.*

Toimintatyyppin muutos tarkoittaa koodinvaihdon puhujan roolin vaihtumista. Tässä esimerkissä (17) koodinvaihdolla ilmaistaan opettajien sanomaa. Suomenkielinen osuus edustaa informantin näkökulmaa. Koodinvaihto muuttaa lauseenvälisen tehtävän. Ensin kuvataan mitä on tapahtumassa, ja sitaatilla kuvataan vaihtunutta roolia.

Edellä oleva esimerkki (17) on päällekkäinen referoinnin funktion kanssa. Esimerkissä referoidaan englanninkielistä opettajien kommenttia samalla ilmaisten koodinvaihdolla myös puhujan roolia. Tämä esimerkki (17) toteuttaa myös Lauttamuksen (1992: 9–10) jatkumon **koodinmuutosta**, eli tekstin keskellä olevaa lausetta, joka ilmaistaan upotetulla kielellä (ks. luku 2.5.2.).

3.13. Puheenaiheen muutos

Funktio **puheenaiheen muutos** tuntuu luontevalta koodinvaihdon tapaukselta Facebookissa. Kun halutaan vaihtaa puheenaihetta, voi käyttää upotetun kielen sanaa katkaistamaan tilanteen ja aloittamaan uuden jakson. Puhekielessä puheenaiheen muutosta voi kuvata myös muilla keinoilla, esimerkiksi eleillä. Facebookin kirjoitetussa ympäristössä puheenaihetta voi muuttaa helpoimmin sanavalinnoilla, ja siihen koodinvaihto soveltuu hyvin. Facebook-ympäristössä on mahdollista viestiä myös käyttämällä esimerkiksi **emojia**,

eli erilaisia hymiö- ja kuvasymboleita. Näitäkin on mahdollista käyttää esimerkiksi puheenaiheen muutoksen merkinä. Tärkeää on huomata, että keinot Facebookissa ovat kirjallisia.

Aineistossani on vähän puheenaiheen muutoksia. Se johtuu siitä, että jokaisessa päivityksessä on yleensä oma tietty aihe. Toisinaan päivityksiä on useampi päivässä ja niissä on aiheen muutoksia. Esimerkissä (18) informantti kertoo päivän tapahtumista. Viimeiseksi hän vaihtaa englanninkieleen ja aihepiiri muuttuu.

(18) *Vien lapsen yokytaan, miten kaunista maaseutua, vauraat talot... Iltamusiikiksi Chopinin etydeja. Ja suklaata, kiitos. Just another day. Land of the free, home of the brave.*

Englanninkielisessä osiossa informantti toteaa ensin, että *taas yksi päivä*. Sen jälkeen hän kansallislaulua mukailleen kirjoittaa, että *vapauden maa, rohkeiden koti*. Tässä kohtaa päivityksen aihe muuttuu päivän kuulumisista pätkäksi kansallislaulua. Se kuvanee yleisesti elämää Yhdysvalloissa.

3.14. Kielipelit

Eräs Auerin (1995) funktio on **kielipelit**. Tulkitsen tähän ryhmään kuuluvaksi informantin mainitsemat ”lasten sekamelskasanat” (luvussa 1.1.). Näillä informantti tarkoittaa sellaisia tilanteita, joissa ilmenee morfologista mukautumista ja joita hän pitää huvittavana. Kielipelit tarkoittavat tässä tapauksessa englanninkielisen sanan muuttamista suomen kirjoitusasuun ja taivutukseen. Informantti pitää ilmiötä hauskana, joten se mielestäni silloin täyttää kielipelin funktion. Perustelen sitä myös sillä, että on kyse kielellä leikittelystä. Lapsi luultavasti tietää, mitä *convince* on suomeksi tai mukautumattomaksi englanniksi, mutta käyttää kuitenkin mukautunutta ulkoasua. Informantti on tehnyt tässä valinnan sanan *konvinsata* kirjoitetusta ulkoasusta.

Seuraavassa esimerkissä (19) lapsi puhuttelee äitiään. Hän pyytää, ettei häntä yritettäisi saada vakuuttuneeksi. Lapsi muuntaa englanninkielisen sanan *convince* suomalaiseen morfologiaan.

(19) "Älä yritäkään konvinssata mua..."

Lauttamuksen (1992) jatkumossa esimerkki (19) edustaa **sporadista lainaa**. Laina on vierasperäinen sana, joka on mukautunut morfologisesti ja syntaktisesti matriisikielen. Sana ei ole vielä integroitunut kieleen omaksi sananaan, mutta esiintyy jo matriisikielen mukaisesti morfologialtaan (sporadisesta lainasta lisää luvussa 2.5.2.).

Luvussa 1.1. informantti kertoo, että ”hänen on mukava tehdä havaintoja kielestä ja lasten ’sekamelskasanat’ saavat häneltä huomiota”. Tällaisia sekamelskasanoina on aineistossa muutamia. Esimerkiksi luvussa 2.1. on esimerkki (3) vastaavanlaisesta lainauksesta.

3.15. Aiheen asettaminen

Topikalisaatio eli aiheen asettaminen tarkoittaa aiheen, topiikin, asettamista. VISK määrittelee topikalisoinnin näin:

(1) **Topikalisoinnilla** tai **topikaalistamisella** tarkoitetaan asian nostamista puheenaiheeksi jossain keskustelun vaiheessa.

(2) Kielitieteellisessä kirjallisuudessa termiä käytetään joskus myös kuvattaessa sanajärjestystä, jolloin sillä tarkoitetaan lausekkeen sijoittamista lauseen alkuun.

Tässä tutkielmassa tulee kysymykseen lähinnä 2. määritelmä, joka on kielitieteellinen. Topikalisointi viittaa tilanteeseen, että ensimmäiset sanat asettavat puheenaiheen. Omassa aineistossani tämä tehdään lähinnä englanninkielisillä otsikkomaisilla aloituksilla.

Aineistossani on usein koodinvaihtotilanteita, joissa ensimmäisillä sanoilla kerrotaan mistä on kysymys. Tämä tapahtuu lähes aina englanniksi. Tavallisesti aineistossani on yksi aihe päivityksessä. Jos aiheita on useampia, ne on eritelty eri päivityksiin. Tyypillinen aloitus on englanninkielinen otsikkomainen aloitus, jossa näkyy aihepiiri heti. Informantti kertoo luvussa 1.1. kirjoittavansa englanninkielisen otsikkomaisen aloituksen tarkoituksella houkutellessaan myös englanninkielisen lukijakunnan mukaan.

- (20) *Wow, Thanksgiving traffic in LA... Kiitospäivän ruuhkaa highwaylla Amerikan malliin....*

Esimerkissä (20) todetaan otsikolla, että ollaan Kiitospäivän liikeneruuhkassa. Suomeksi todetaan sama ja lisätään maininta *Amerikan malliin*. Otsikko asettaa aiheeksi kiitospäivän ruuhkan, jota käsitellään siis molemmilla kielillä.

Seuraavaksi käsittelen Abdullan jakoa koodinvaihdon funktioista Facebook-kirjoituksissa. Abdulla on tutkinut kurdi–englanti-koodinvaihtoa Facebookissa. Hän osoittaa artikkelissaan, että Gumperzin (1982) luomat kuusi koodinvaihtofunktiota voivat toteutua myös Facebook-ympäristössä.

Gumperzin (1982) funktioiden lisäksi Abdulla löytää muita koodinvaihtofunktioita omassa aineistossaan. Käsittelen niitä seuraavaksi.

3.16. Puute sanastossa ja lainaukset

Sanastossa voi olla puute, jolloin on käytettävä toista kieltä. Myös termit voivat olla täsmällisempiä toisella kielellä. Matras (2009) käyttää termiä **lexical gap** tilanteessa, jossa matriisikielen sanasto ei riitä. **Lexical gap** terminä tarkoittaa sanastollista aukkoa. Seuraavassa esimerkissä (21) käsitellään englanninkielisiä termejä, joille informantti ei löydä suomenkielistä vastinetta. Informantin mukaan englanninkielisille henkilöillekin termi *pescetarian* on uusi. Esimerkissä (21) sanoilla *pescetarian* ja *seafood* tarkoitetaan, että ruokavaliossa syödään vain kalaa ja meren antimia.

- (21) *Äiti sanoo päiväkodissa perheensä olevan "Pescetarian". Syövät ainoastaan seafood, ei muuta lihaa. Uusi, hyvä sivistyssana opittu, onneksi sitä ei amerikkalaisetkaan kollegat heti ymmärtäneet*

Pescovegetaristinen ruokavalio tarkoittaa, että kasvien lisäksi syödään kalaa tai meren antimia (Sanakirja.org 2018).

Männikkö (2004) on löytänyt omasta aineistostaan sanastollisen aukon paikkaamisen ilmiön. Hänen aineistonsa koostuu 3. tai 4. polven amerikansuomalaisten haastatteluista.

Männikkö toteaa, että puutteita on erityisesti abstrakteissa sanoissa. Informanttien vahvempi kieli on englanti ja suomen kielessä tutuimpana on kotipiirin sanasto.

3.17. Tabut

Abdulla (2015) tuo esiin omassa tutkimuksessaan tabut. Tabuilla hän tarkoittaa sanoja, joita on omalla kielellä vaikea esittää niiden herkän luonteen takia. Tällaisia ovat esimerkiksi kiro sanat ja alatyyliset ruumiinosien nimet. Myös jumalan nimi voi olla tabu. Tabu helpompi korvata sana englanninkielisellä vastineella, sillä siihen ei sisälly herkkää konnotaatiota. Tällaisia sanoja ovat muun muassa *shit (paska)*, *fuck (vittu)*, *WTF ("What the fuck", "Mitä vittua")* (Abdulla 2015: 173). Aineistostani ei löytynyt tabuja. Syynä voi olla esimerkiksi kaksikielinen lukijakunta. Jos esimerkiksi kiroillaan englannin kielellä, se ei ole koodinvaihtoa englanninkieliselle lukijalle.

Tieteen termipankki toteaa **tabusta** seuraavaa:

tabu (Folkloristiikka) kielletty; mitä ei saa tehdä, syödä, koskettaa, sanoa jne., jotta tabun rikkojalle ei koituisi haitallisia seurauksia.

Tabuja on tutkittu muun muassa romanikielessä. Artikkelissaan Granqvist & Viljanen (2002) toteavat, että romanikulttuurissa tabuja ilmaistaan kiertäen, metaforilla, kuiskaten ja sanoja pois jättäen. Tabuasiaa voidaan ilmaista myös vaihtamalla esimerkiksi suomen kielelle, eli käyttämällä koodinvaihtoa.

Omana pohdintanani totean, että tabujen ilmaisun sukulaisena voi pitää **sanoman keventämistä**. Sen tarkoituksena on koodinvaihtoa käyttämällä pienentää sanoman merkitystä. Tämä ilmiö on havaittavissa usein myös murteiden parissa. Puhuja keventää eri tavoin sanomaansa vaihtamalla koodia. Esimerkiksi murteiden kohdalla voisi toisesta murteesta lainattu sana keventää ilmaisua. Näin esimerkiksi on yleisesti esiintyvä *mie*-sanan käyttö. Vaikka *mie* ei kuuluisi puhujan murteeseen, se keventää *minä*-sanaa. *Minä*-sana saatetaan kokea jyrkemmäksi kuin *mie*.

Aineistoni esimerkistä (22) löytyy sanoman keventämistä:

(22) *Huh, kreisi Black Friday....*

Esimerkissä (22) informantti käyttää sanaa *kreisi*, joka on suomen kieleen mukautunut sana englanninkielisestä sanasta *crazy* (*hullu*). Suomenkielinen sana *hullu* saattaa sisältää vahvoja konnotaatioita. Niinpä suomen kieleen on lainautunut sana *kreisi*, jolla on kevyempi merkitys. Se on siten diminutiivinen. Sana *hullu* viittaa joko mielisairaaseen tai se toimii haukkumasanana. Sana *kreisi* taas on humoristisempi ja voisi esimerkiksi viitata hauskoihin bileisiin ("*kreisit bileet*").

Tässä esimerkissä (22) sana *kreisi* keventää sanomaa. Informantti puhuu *Black Fridaysta*, joka ei tässä tapauksessa ole koodinvaihtoa, vaan Yhdysvalloissa on sen niminen yleinen ostospäivä, johon liittyy isot alennusmyynnit. Informantti kommentoi alennusmyyntien olevan kreisit.

Sana *kreisi* on Lauttamuksen (1992) jatkumossa **integroitunut laina**. Toisin sanoen se on muuttunut jo matriisikielen omaksi sanaksi, mutta siitä on havaittavissa vielä vierasperäinen alkuperä. Integroituneesta lainasta löytyy lisää luvusta 2.5.2.

3.18. Lyhenteet

Abdulla (2015) on löytänyt myös lyhenteet. Edellä mainittu *WTF* on yksi lyhenne, mutta on myös sellaisiakin, jotka eivät ole tabuja. Tällaiset lyhenteet ovat usein lauseista kehittyneitä. Esimerkissä (23) informantti kuvailee positiivisia asioita elämässään. Hän käyttää lyhennettä TGIF. Se merkitsee yleistä englanninkielistä sanontaa *Thank God it's Friday* eli *luojan kiitos, on perjantai*. Sanonta kuvaa helpotusta, että on perjantai ja työviikko päättyy.

(23) *Positiivista: TGIF ja näen muutaman lumihiutaleen!*

Lyhenteet omalta osaltaan ylläpitävät osallistumiskehikoita. Jos ei tiedä jotain lyhennettä, jää helposti ulkopuolelle. Voidaan puhua siis jopa kaksoiskehikosta, sillä vaikka osallistujia kuuluisi esimerkiksi englanninkieliseen kehikkoon, voi olla, että hän ei ymmärräkään lyhenteitä.

3.19. Opettaminen

Esimerkissä (24) informantti kertoo tapauksesta, jossa päiväkotiluokassa puikkelehti hiiri. Työntekijät jahtasivat hiirtä ja informantti kuvaa reaktiotaan tapaukseen. Englanniksi hän toteaa hiiren olevan pikkuinen raukka. Lopuksi hän opettaa englanninkielisen sana jyräjälle.

(24) *Huh, en onneksi kirkunut, vaikka pitkähäntäinen yritti juosta karkuun. Poor little one. Edelleenkin taidan pelätä eniten ampiaisia 😊 Enkuksi muuten jyräjää on 'rodent'.*

Opettamisfunktio tulee esiin Abdullan (2015) aineistossa esiin. Hänen aineistossaan tapahtuu kurdi–englanti-koodinvaihtoa vastaavalla tavalla kuin omassa esimerkissäni, eli keskustelijat tietoisesti opettavat termejä toisilleen.

3.20. Lopuksi

Tässä luvussa tutkin koodinvaihdon tutkimusta. Käsittelin Gumperzin (1982), Auerin (1995) ja Abdullan (2015) löytämiä koodinvaihdon funktioita. Kullakin tutkijalla on omanlaisensa lista funktioista, jotka ovat osittain päällekkäisiä. Tutkin funktioita yksi kerrallaan vertaillen niitä omaan aineistooni.

Seuraavassa luvussa tutkin erityisesti **toiston** koodinvaihdon funktioita. Jaan aineistoni itse laatimaani viiteen kategoriaan, jotka olen itse nimennyt **suoravaihdoksi**, **tasavaihdoksi**, **ylivaihdoksi**, **vajaavaihdoksi** ja **ajatusvaihdoksi**. Olen kehittänyt typologiani määrällisen toiston mukaan. Toisin sanoen tutkin vaihtotapauksia sen mukaan, kuinka paljon ja miten yhtenäisesti toisto tapahtuu koodinvaihtotilanteissa. Vertailen koodinvaihtotapauksia sen suhteen, millaisia sanamääriä ja lauseita tilanteissa on.

Esimerkiksi suoratoistossa sekä matriisikielen että upotetun kielen sanamäärät ja sisältö ovat yhtä suuret ja sisällöltään täysin toisiaan vastaavat. Sen sijaan esimerkiksi vajaavaihdossa matriisikielillä ilmaistaan asia huomattavasti laajemmin kuin upotetulla kielellä.

4. KOODINVAIHTO TOISTONA

Tässä luvussa tutkin Facebook-aineistossani yhtä koodinvaihdon funktioiden alamuotoa, **toistoa** (engl. **reiteration**). Käsitteen **toisto** esitteli John J. Gumperz vuonna 1982. Se kuului osana Gumperzin kehittämään jakoon eri koodinvaihtotilanteista (Gumperz 1982: 75–86). Tästä jaosta hän kirjoittaa kirjassaan *Discourse strategies* (Gumperz 1982: 75–86).

Tutkin erityisesti aineiston niitä kohtia, joissa toistetaan sama asia kahdella kielellä. Osoitan, että toistokohdat ovat jaettavissa viiteen kategoriaan (tapausten lukumäärä mainitaan kategorian yhteydessä):

- suoravaihto, 9 kpl
- tasavaihto, 11 kpl
- ylivaihto, 8 kpl
- vajaavaihto 17 kpl ja
- ajatusvaihto 18 kpl.

Aineistoni koostuu siis 63 tapauksesta. Typologiani nimitykset ovat omiani. Jako perustuu koodinvaihdon määrällisiin ilmiöihin. Vertailen koodinvaihtotapauksia sen suhteen, miten ne määrällisesti eroavat toisistaan. Määrällisyydellä tarkoitan tässä yhteydessä sanojen lukumäärää. Lisäksi vertailen koodinvaihdon sisällöllisiä vastaavuuksia. Se tarkoittaa, että tutkin kuinka hyvin matriisikieli ja upotettu kieli vastaavat toisiaan. Ääripäät ovat, että vastaavat täysin tai eivät ollenkaan.

Otin toiston koodinvaihtoon mukaan myös sellaisia tapauksia, joissa käytetyt sanat eivät ole samoja, mutta asiasisältö on riittävän samantyyppinen. Kutsun tätä ilmiötä **ajatusvaihdoksi**. Tämä tyyppi on haastava ja tyypillisesti melko laaja. Siihen onkin kerääntynyt paljon aineistoa. Olen ratkaissut ongelman ottamalla mukaan myös rajatapaukset. Näin ollen tapauksia on kertynyt 18, mikä on suurin ryhmä aineistossani. Se ei ole huomattavasti suurempi muita ryhmiä, sillä toiseksi suurin ryhmäkin on 17 tapausta.

Seuraavaksi kuvailen typologiani toiston koodinvaihtotapauksista. Tapauksia on viidenlaisia.

Suoravaihto tarkoittaa, että asia on käännetty toiselle kielelle täsmälleen samalla tavalla. Lauseet ovat tyypillisesti hyvin lyhyitä. Suoravaihdossa toteutuu Auerin (1995: 121) peräänkuuluttama keskustelustatuksen suuntaus molempiin suuntiin. Toisaalta hänen mukaansa merkityksen ei tarvitse olla identtinen (Auer 1995: 121). Aineistoni perusteella olen tehnyt havainnon, että aidot suoravaihtotapaukset ovat hyvin lyhyitä. Kun sanojen määrä kasvaa, myös sanojen vastaavuuden epätäsmällisyys kasvaa.

Tasavaihdossa ajatuksia ei ilmaista täsmälleen suoralla käänöksellä, mutta ajatus on molemmissa sama ja ne on selitetty tasaväkisesti molemmilla kielillä. Tasavaihto eroaa suoravaihdosta juuri siinä, että matriisikielen ja upotetun kielen suhteet eivät enää ole täsmällisiä. Tasavaihdossa kuitenkin asiasisältö on sama molemmissa.

Ylivaihto tarkoittaa tilannetta, jossa upotetulla kielellä selitetään yhteinen ajatus paljon laveammin. **Vajaavaihdossa** tapahtuu päinvastoin, upotetulla kielellä asia sanotaan paljon suppeammin. Näihin kahteen liittyy osallistumiskehikon muutos. Käsittelen sitä tarkemmin kuvaillessani edellä mainittuja koodinvaihtotapauksia. Myös luvuissa 3.10. ja 4.1. on lisää osallistumiskehikosta.

Viimeisenä tutkimuskohteena on **ajatusvaihto**. Näissä tapauksissa koodinvaihdon taustajajatus ja aihepiiri ovat molemmilla kielillä suurin piirtein samat, mutta niitä ei ole ilmaistu lainkaan samoin sanakääntein. Ajatusvaihdosta olen kirjoittanut tarkemmin tämän luvun alkukappaleissa.

4.1. Taustaa

Käsitteen **toisto** eli **reiteration** esitteli Gumperz vuonna 1982. Gumperz jakoi koodinvaihdon kuuteen eri osa-alueeseen, joista yksi on koodinvaihto toistona (Gumperz 1982: 75–82). Tässä luvussa keskityn toistoon koodinvaihdon funktiona.

Koodinvaihto on usein vaihtelua kahden kielen välillä. Myös murteiden välillä voi olla koodinvaihtoa. Harjunpää & Mäkilähde määrittelevät koodinvaihdon kahden lingvistisen systeemin rinnasteisena osuutena (Harjunpää & Mäkilähde 2016: 163–164).

Toistosta koodinvaihdon keskustelullisissa funktioissa on esitetty myös kritiikkiä. Frick (2003) esittää, että toisto ei ole varsinainen funktio, vaan keskustelullinen rakenne, jossa koodinvaihtoa tyypillisesti esiintyy. Koodinvaihdon funktio voi olla esimerkiksi sanotun korostaminen. (Frick 2003: 32.) Toistolla voi olla myös kääntämistarkoitus.

Kun tarkastellaan toistoa, on syytä pohtia koodinvaihdon ja kääntämisen suhdetta. Kielen käännöksen ja koodinvaihdon erona on sanotun viestin funktio. Käännös helpottaa kahden erikielisen keskustelijan vuorovaikutusta. Toisto on usein käännöksen tulos, mutta voi olla myös koodinvaihtoa. Harjunpään ja Mäkilähteen (2016) mukaan käännös on usein kapea-alaisempi kuin koodinvaihto. Kolehmainen ja Skaffari (2016) ovat tutkimuksessaan todenneet, että koodinvaihdon takana on usein henkilöitä, joilla on samankaltainen lingvistinen resurssi, esimerkiksi kieli (Kolehmainen & Skaffari 2016: 125).

Laajasti määriteltynä käännös on nähty prosessina, joka sisältää jollain tasolla vastaavuuden lähdetekstin ja tulkinnan välillä (Harjunpää 2017: 22). Käännöskään ei välttämättä ole sanasta sanaan sama vaan siihen voi vaikuttaa halu vastata kuulijan odotuksiin tai vain asettaa käännetty teksti uuteen kontekstiin (Kolehmainen & Skaffari 2016: 129). Koodinvaihtaja ei siis ilmaise itseään toisella kielellä auttaakseen kumppaniaan ymmärtämään sanotun, vaan koodinvaihtaja eri syistä haluaa ilmaista itseään toisella kielellä, jota myös keskustelukumppani voi ymmärtää. Tällaisia syitä koodinvaihtoon voi olla esimerkiksi

- koodinvaihto referoinnin yhteydessä,
- puhuteltavan spesifioinnin apuna,
- huudahdusrutiineissa,
- toiston keinona,
- keinona modifioida sanottua ja
- persoonallisen ja objektiivisen näkökulman vaihtelun merkinä

(Kolehmainen & Skaffari 2016: 128). Koodinvaihtoon voi ohjata myös esimerkiksi affektiivinen aihe (Kalliokoski 1995:18). Sitä joukkoa, joka on vastaanottamassa viestiä, kutsutaan osallistumiskehikoksi, joka laajenee, kun laajempi osa lukijakuntaa ymmärtää viestin sisällön. Toisaalta kielen vaihto voi myös supistaa osallistumiskehikkoa poistaen keskustelusta tarpeettomat ja asiaankuulumattomat kuulijat. Tämä tapahtuu usein tietoisesti. (Myers Scotton 1988: 174).

Osallistumiskehikolla tarkoitetaan keskustelutilanteessa sitä joukkoa, joka on kuulemassa ja vastaanottamassa puhetta tai muuta ilmaisua (Frick 2010: 55). Koodia, eli tässä tapauksessa kieltä, vaihtamalla voi vaikuttaa siihen, kenelle viesti on suunnattu ja kuka ymmärtää sen. Käsitteen **participation framework**, eli **osallistumiskehikko**, otti käyttöön Goffman (1981). Hänen mukaansa keskustelussa on paitsi lauseita, myös vuorovaikutusta (Goffman 1981: 153). Toisto on sukua käännökselle siten, että sekä käännöksessä että koodinvaihdossa on mahdollisuus laajentaa osallistumiskehikkoa. Olen kirjoittanut osallistumiskehikosta lisää tämän tutkielman luvussa 3.10.

Koodinvaihdossa tapahtuu ratifioitujen ja ratifioitumattomien osallistujien rajan vetäminen uudelleen (Kalliokoski 1995:18). Toisaalta koodinvaihto voi aiheuttaa myös osallistumiskehikon supistumisen. Gumperzin koodinvaihtojaossa on mukana koodinvaihto puhuteltavan spesifioinnin apuna. Koodin valinta voi siten osoittaa, kenelle viesti on suunnattu (Gumperz 1982: 77; Frick 2010: 55). Kalliokoski mainitsee, että yhden osallistujan koodinvaihto ohjaa toisenkin vaihtamaan kieltä (Kalliokoski 1995: 18). Frickin mukaan puhujan olinpaikka voi saada aikaan koodinvaihdon (Frick 2010: 57).

4.2. Aineistoesimerkit

Tässä luvussa käyn aineistoani läpi sellaisten koodinvaihtotilanteiden osalta, joissa sama asia sanotaan sekä suomeksi että englanniksi. Tällaista koodinvaihtoa löytyi kuusikymmentäkolme (63) esimerkkitapausta. Mielenkiintoinen havainto on, että vain yhdessä koodinvaihtoesimerkissä viesti sanotaan ensin suomeksi ja sitten englanniksi. Muissa esimerkeissä viesti kirjoitetaan aina ensin englanniksi ja sitten suomeksi. Voidaan myös todeta, että englanninkieliset aloitukset ovat usein otsikonomaisia. Lisäksi informantin suomenkieliset osiot ovat selittäviä. Ne selittävät englanninkielisen viestin viidellä eri tavalla. Informantti kertoo aloittavansa tietoisesti tekstinsä useimmiten englanniksi (ks. luku 1.1.).

Seuraavissa luvuissa tarkastellaan toiston koodinvaihtoja tarkemmin. Käyn läpi toiston koodinvaihtotapaukset.

4.3. Toiston koodinvaihtotapaukset

Auer (1995) kritisoi toistoteoriaa. Hänen mukaansa toistoteoriasta puuttuu vahva pohja, jotta kategorisoinnin voisi tehdä riittävän syvällisesti (Auer 1995: 120). Huolimatta Auerin kritiikistä uskalsin kuitenkin muodostaa oman typologiani koodinvaihdosta Facebook-aineistossani. Perusteena käytän määrään tukeutuvaa kategoriointia. Olen löytänyt aineistostani viidenlaista koodinvaihtotyyppiä. Jakoni on siinä mielessä kvantitatiivinen, että olen jakanut toistuvat koodinvaihtoesimerkit viiteen eri kategoriaan koodinvaihdon **määrällisyyden** periaatteella. Toisin sanoen olen jakanut koodinvaihtokohdat niiden sana- tai ajatusmäärien perusteella. Koodinvaihtotilanteet olen jakanut sen perusteella, että kuinka paljon molemmat kielet ovat ilmaisseet ajatuksia.

Aineistossani tyypillinen tilanne on esimerkiksi sellainen, että viesti sanotaan ensin englanniksi ja sitten toistetaan suomeksi. Nämä toistot voivat olla saman suuruisia molemmilla kielillä, tai vaihtoehtoisesti toinen kieli ilmaisee asian huomattavasti laveammin tai suppeammin. Lisäksi olen löytänyt luokan, jossa viestit eivät ole samanlaisia muuta kuin ajatuksen tasolla.

Esimerkkiaineiston toistavaa koodinvaihtoa löytyi viidenlaista. Olen nimennyt ne **suoravaihdoksi** (alaluku 4.3.1.), **tasavaihdoksi** (alaluku 4.3.2.), **ylivaihdoksi** (alaluku 4.3.3.), **vajaavaihdoksi** (alaluku 4.3.4.) ja **ajatusvaihdoksi** (alaluku 4.3.5.).

4.3.1. Suoravaihto

Suoravaihto tarkoittaa tutkielmassani sellaista koodinvaihtoa, jossa sama asia käännetään täsmälleen samalla tavalla, suoraan. Se on siis sukua käännökselle. Gumperzin mukaan joissain tapauksissa kyseessä voi olla viestin selventäminen. Toisto kuitenkin vahvistaa tai korostaa koodinvaihtoa. (Gumperz 1982: 78.) Esimerkki (25) on muutoin suora, mutta suomenkieliseen osioon on liitetty suomen kielen vaatima verbi. Ajatus on täsmälleen sama molemmissa lauseissa ja sen vuoksi lasken sen suoravaihdoksi.

(25) *Yellow evening sky. Illalla taivas oli keltainen.*

Suorien käännösten kohdalla mielenkiintoinen havainto on, että ne ovat yleensä hyvin lyhyitä. Kahdeksasta tapauksesta kuusi oli alle kolmen sanan mittaisia. Lisäksi yhdessä tapauksessa (esimerkki 25) englanninkielinen osuus oli kolme sanaa, mutta suomennoksessa sanoja on neljä. Vain yksi tapaus on näitä pidempi. Syy lyhyyteen suorassa toistossa voi olla se, että jos viestissä on enemmän sisältöä, myös variaatio kasvaa. Toisin sanoen pitemmässä viestissä on enemmän muuttujia. Enemmän sanoja aiheuttaa myös enemmän vaihtelua koodinvaihdossa. Esimerkki (26) lyhyestä koodinvaihdosta:

(26) *Spring break. Kevätloma.*

Tässä todetaan ensin englanniksi, että on kevätloma. Se todetaan ilman verbiä, otsikkomaisesti (ks. Västi 2012). Sen perään suomeksi on sama sisältö sanottu yhdellä yhdyssanalla. Suoravaihtoon sopii hyvin lyhyt ilmaisu. Kun teksti laajenee, variaatio koodinvaihdossa laajenee myös. Suoravaihtoaineiston ainoa pitempi esimerkkitapaus (27) on seuraavanlainen:

(27) *Maria's lyrical class, parents visitation night. Vanhempien vierailutunti tanssistudiolla. [kuva tanssistudiosta]*

Esimerkissä (27) kerrotaan ensin englanniksi, että Marian tanssistudiolla on vanhempien vierailuilta. Suomeksi asia ilmaistaan vastaavilla sanoilla, sanajärjestyksen ollessa kielen sääntöjen mukainen. Jälleen kerran englanninkielinen osuus on otsikkomainen. Myös suomenkielinen toisto on otsikkomainen. Kummassakaan ei ole verbiä. Suomenkielisestä osuudesta jää pois nimi *Maria*. Suoravaihtoja on aineistossa kahdeksan (8).

4.3.2. Tasavaihto

Tasavaihto-esimerkeissä koodinvaihto ei ole suora käännös, mutta asia on suunnilleen sama ja käytetyt lauseet ovat suurin piirtein saman pituisia. Se eroaa suoravaihdosta siinä, että ilmaisu ja variaatio ovat laajemmat. Näissäkin esimerkeissä englanninkielinen osuus on ensin. Esimerkiksi (28):

(28) *Sunday afternoon fun at the Sandon beach. Powerful, beautiful waves. I absolutely love to live close to the Atlantic shores. My native Europe is just*

across the ocean ♥ Iltapäivä biitsillä. Asutaan nyt lähellä Atlantin rantoja. Kylläpä aalloissa olikin voimaa, lapset nauttivat täysillä 😊 Eurooppakaan ei tunnu täältä kovin kaukaiselta...vain yksi valtameri välissä ♥

Esimerkissä (28) kuvaillaan sunnuntaipäivää rannalla ja aalloissa. Ajatuksissa on myös Eurooppa meren takana. Suomenkielinen teksti toistaa englanninkielisen aloituksen ajatuksen tarkkuudella, kuvaa aaltoja ja muistelee Eurooppaa. Teksti on tasapainossa koodinvaihdon pituuden suhteen ja virkkeitä on molemmissa neljä.

Esimerkissä (29) kerrotaan ensin englanniksi, että on leipomispäivä, jolloin leivotaan banaanimuffinsseja ja suomalaista ruisleipää. Ensimmäinen lause *Baking day (leipomispäivä)* toimii ikään kuin otsikkona koko päivitykselle. Suomenkielinen osio vastaa sisältöään englanninkielistä toistaen samat ajatukset suunnilleen yhtä pitkillä virkkeillä.

(29) *Baking day. Banana muffins and Finnish rye bread hearts. Leipomisinspiration tuloksena banaanimuffinsseja ja ruisleipäsiä.*

Myös tasavaihtotapauksista osa on hyvin lyhyitä, virkkeen mittaisia. Näin oli edellisessäkin esimerkissä. Esimerkissä (29) kerrotaan ensin Finlandia Foundationin brunssista ja sen jälkeen suomeksi kerrotaan amerikkalaistyyllisestä aamupalasta tai brunssista. Nämä molemmat esimerkit, (29) ja (30) ovat verbittömiä, eli otsikkomaisia (ks. Västi 2012).

(30) *Finlandia Foundation brunch. Aamupala/brunssi amerikkalaiseen tapaan.*

Tasavaihto-tapauksia on yksitoista (11).

4.3.3. Ylivaihto

Kolmas typologiani tyyppi on ylivaihto. Tällaisessa tapauksessa vaihdon sisältö on suurin piirtein sama mutta upotettu osuus on huomattavasti laajempi. Ylivaihto eroaa tasa- ja vajaavaihdosta tekstin pituudessa: englanninkielinen osuus on selkeästi pidempi kuin suomenkielinen. Ylivaihtotapauksissa on kiinnitettävä huomiota matriisikielen ja upotetun kielen asemaan toisiinsa nähden. Asia on esitetty laajemmin englannin kielellä, joka

toimii oikeastaan matriisikielenä näissä tapauksissa. Pääsisältö noudattaa englannin syntaksia. Olen kuitenkin yhteneväisyyden vuoksi alleviivannut tässä englanninkielisen osuuden.

Esimerkissä (31) asia ilmaistaan englanniksi kolmella virkkeellä, ja lopussa on suomenkielinen lause, joka on osittain eroava englanninkielisestä tekstistä.

- (31) *Schools are closed for the second day! (flooded streets due to heavy rain) Gotta get out for ice cream with my girls! Jäätelöä kun koulut ovat kiinni.*

Tekstissä informantti kirjoittaa, että koulut ovat kiinni jo toista päivää, koska kadut lainehtivat kovien sateiden jälkeen. Sitten hän toteaa, että tyttöjen kanssa pitää mennä jäätelölle sen kunniaksi. Suomeksi hän kommentoi yhdellä lauseella jäätelön hankinnasta. Ylivaihto esimerkissä (31) koostuu kolmesta englanninkielisestä virkkeestä, jonka perään tulee yksi suomenkielinen virke.

Toisessa ylivaihtoesimerkissä (32) kerrotaan kolmella virkkeellä, että *Talo on desinfioitu illalla. Marialla on vatsatauti. Hyvänen aika, meillä ei ole ollut tätä sairautta vuosiin, en pidä siitä! Pidetään sormet ristissä, että hän on ainoa.* Sen jälkeen kommentoidaan suomeksi kahdella virkkeellä, että miksi tauti tuli vieraaksi Yhdysvaltoihin asti. Englanninkielisessä osiossa kerrotaan, miten talo on desinfioitu ja toivotaan, ettei muut tartu. Suomenkielisessä osuudessa todetaan vain vatsataudin vierailevan.

- (32) *I think I have sanitized all of our house tonight, Maria is having a stomach bug... Goodness, we haven't had this sickness for years in our family, do not like it! Keeping my fingers crossed, she is the only one... Voi yrjö, vuosien jälkeen tulit vierailulle. Tänne asti...pöh.*

Myös seuraavassa esimerkissä suomenkielinen osuus on vain virkkeen mittainen, englanninkielinen osuus on kaksi virkettä. Siinä todetaan, että on ensimmäinen vierailu rannalla, joka on 20 mailia kotoa. Suomenkielisessä osuudessa käytetään ortografista muunnosta eli sanojen mukauttamista suomalaiseen kirjoitusasuun. Pohjalla on englanninkielinen sana *beach* eli *ranta*, joka on muotoutunut suomen ortografian mukaisesti *biitsiksi*. Myös suomenkielisessä lauseessa käytetty *visiitti*-sana lähenee englanninkielistä sanaa *visit* eli *vierailu*. *Visiitti* on kuitenkin suomenkielinen sana. Se saattaa saada tässä esimerkissä pontta englanninkielisestä vastineestaan.

(33) *First visit on the beach. 20 miles from our home. Eka visiitti biitsillä.*

Sekä *biitsi* että *visiitti* ovat Lauttamuksen (1992) jatkumossa **integroituneita lainoja**. Lauttamuksen jatkumosta tarkemmin luvussa 2.5.2.

Ylivaihtoon ilmiönä tulee esiin myös **osallistumiskehikon muutos**. Se tarkoittaa, että koodia vaihtamalla saadaan mukaan lisää osallistujia tai toisin päin suljetaan pois keskustelijoita. Käsittelen tätä tarkemmin seuraavassa luvussa 4.3.4. **vajaavaihdon** yhteydessä. Olen kirjoittanut **osallistumiskehikon muutoksesta** myös luvuissa 3.10. ja 4.1.

Ylivaihtotapauksia aineistosta löytyi kahdeksan (8) kappaletta. Se on pienin ryhmä typologiassani.

4.3.4. Vajaavaihto

Vajaavaihto on eräs ryhmä aineistossani. Siinä upotettu kieli on matriisikielen tekstiä suppeampi. Esimerkkinä (34):

(34) *After all Hermine did not do so bad damage here in our neighborhood, some wind and rain. Some parts of the city flooding, fallen trees...Thankful not worse. Ensimmäisestä trooppisesta myrskystä selvitty. Onneksi ei äitynyt pahaksi täällä...tulvivia katuja ja kaatuneita puita jonkun verran. Meidän taloyhtiön pihalla vain lennelleitä puiden oksia. Syysmyrskyn fiilikset. Lämpötilakin laski viileäksi, reilut 20 astetta. Hassua miten tuokin tuntuu nyt niin vilpoisalta. Melkein palelee heh :) No ensi viikolla taas paluu normiin 30C :)*

Edellä oleva esimerkki (34) on aineistossa tyypillinen vajaavaihto. Englanninkielinen osuus on kolmen virkkeen mittainen. Suomenkielinen osuus sen sijaan on kahdeksan virkkeen mittainen. Kirjoittaja kertoo englanniksi muutamalla virkkeellä asian ja sen perään laveammin suomeksi. Päivityksessä kerrotaan ensin englanniksi, että *Hermine myrsky ei tehnyt pahaa jälkeä alueella, vain tuulta ja sadetta. Osassa kaupunkia oli tulvia ja kaatuneita puita. Onneksi ei enempää*. Tässä esimerkissä kirjoittaja kuvailee myrskyn saapumisen tilannetta tarkemmin suomenkielisille lukijoille. Kirjoittaja kertoo luonnon-

ilmiöstä, joka on outo suomalaiselle lukijalle. Englanninkieliselle lukijalle saattaa sen sijaan riittää, että kertoo trooppisen myrskyn käyneen ja mitä vahinkoja se teki, ja lukija osaa kuvitella jo tilanteen.

Toisaalta voi kyseessä olla tietynlainen salakieli. Suurelle maailmalle kerrotaan asia, mutta suomalaisten kanssa jaetaan enemmän syvempiä tunteja. Tällainen esimerkki löytyy Formula-maailmasta. Suomalaisella Formula 1 -kuljettajalla Mika Häkkinellä oli tapana kertoa Formula 1 -kisojen jälkeisissä tiedotustilaisuuksissa suomenkielisille toimittajille tarkemmin tuntejaan kuin englanniksi. Hän muodosti suomalaisten toimittajien kanssa eräänlaisen salaseuran, johon pääsi mukaan, jos osasi suomea.

Edellä mainittu ilmiö sisältää osallistumiskehikon supisumista (ks. luku 3.10. ja 4.1.). Koodinvaihdon tutkimuksessa puhutaan **me-he-koodista**. Siitä ja osallistumiskehikosta lisää seuraavan esimerkin jälkeen.

Esimerkki (35) sisältää arvolatauksia.

- (35) *New Years Eve's festive fireworks in Helsinki. Finland is celebrating 100 years of independence this year ♥Happy New Year 2017! Oi miten mahtava ilotulitus oli Helsingissä. 100-vuotiaan Suomen juhlinta on alkanut ♥ Ja ollaan muuten kuultu Darudea soitettavan täälläkin, esim Kmart-kaupassa yksi päivä ☺Hyvää uutta vuotta 2017!*

Tässä aineistossa suomen kieli edustaa **me-koodia**. Gumperz esitteli **me-he-koodin** teoksessaan *Discourse strategies* (Gumperz 1982:82–83). Se tarkoittaa koodinvaihdon näkökulman muutosta puhujan asemassa. Esimerkiksi aineistossani englantia edustaa **heitä** ja suomenkielinen osuus **meitä**. Käsitteenä **me** viittaa omaan ja **he** toisiin. **Me** on usein informaalia ja sisäistä, kun taas **he** taas edustaa formaalia, ryhmien välistä viestintää. (Kalliokoski 1995: 16.)

Aineistossani kirjoittaja ikään kuin asettuu suomalaisten puolelle ja kirjoittaa heidän näkökulmastaan. Esimerkissä (35) informantti kertoo englanniksi kolmella virkkeellä uuden vuoden ilotulituksista Helsingissä ja muistuttaa Suomen juhlijan itsenäisyyden 100 vuotta. Lopuksi hän toivottaa hyvää uutta vuotta 2017. Hän sanoo vastaavan asian suo-

meksi neljällä virkkeellä. Hän kertoo suomeksi edellisten asioiden lisäksi vielä, että suomalaista musiikkia on soitettu myös Yhdysvalloissa. Tämä tieto on tarkoitettu **meille** suomalaisille. Siinä tulee tieto, joka on tarkoitettu vain suomenkielisille lukijoille. Suomenkieliset lukijat kuuluvat ”sisäpiiriin”, kun taas englantia käytetään ryhmien yhteisenä kielinä.

Seuraavassa esimerkissä (36) esitellään toinen ilmiö liittyen vajaavaihtoon.

- (36) *Rollerskating birthday party. Lapsi menee rullaluisteluhalliin synttäreille. Mietimme ettei taida Suomessa olla vastaavia halleja, elämystä tamakin. Mua ei kyllä rullaluistimille sais, ajatuskin huimaa heh 😊 Vitsailin että anna mulle jää, niin uskallan 😊*

Tässä esimerkissä (36) englanninkielinen lause on ikään kuin otsikko. Se paljastaa vuoron aiheen, eli rullaluistelusyntymäpäivät, joka sitten selitetään suomeksi laajemmin. Tämä on tavallinen ilmiö aineistossani. Englanninkielinen osuus on yhden virkkeen mittainen. Suomen kielellä sen sijaan kirjoitetaan neljällä lauseella. Suomessa rullaluisteluhallit ja rullaluistelusyntymäpäivät ovat melko tuntematon ilmiö, joten informantti selittää tarkemmin suomeksi. Eräs koodinvaihdon tavoite onkin sanoman selventäminen (Kolehmainen & Skaffari 2016: 128). Se on sukua myös modifioinnille (ks. luku 3.8.).

Vajaavaihto voi olla myös kantaaottava.

- (37) *Rudolph The Red-Nosed Reindeer. Naapurin auto on muuttunut Petteri Punakuonoiksi. Hauskat amerikkalaiset 😊 [kuva autosta]*

Päivitys alkaa otsikkomaisena englanninkielisenä poron nimenä, Petteri Punakuono. Se viittaa jouluisen ilmiöön. Informantti toteaa naapurin auton muuttuneen Petteri Punakuonoon näköiseksi, ja sitä kommentoidaan emotionaalisesti. Kirjoittajasta naapurin auto on muuttunut hauskan näköiseksi. Päivityksen perässä on valokuva autosta. Gumperz puhuu **me–he-koodista** (Gumperz 1982: 83). Se tarkoittaa koodinvaihdon näkökulman muutosta puhujan asemassa. Esimerkissä (37) englanti edustaa **heitä** ja suomenkielinen osuus **meitä**. Informantti toteaa suomalaisille lukijoille amerikkalaisten olevan hauskoja.

Vajaavaihtotapauksia on aineistossa seitsemäntoista (17). Se on toiseksi suurin ryhmä typologiassani.

4.3.5. Ajatusvaihto

Kaikkein laajin ryhmä typologiassani on *ajatusvaihto*. Tällaisessa tapauksessa koodinvaihtotapaukset ovat pituudeltaan eri mittaisia, mutta ne eivät ole käännöksiä. Ajatusvaihdossa tekstit ovat vain sisällöllisesti suurin piirtein samaa aihetta. Esimerkiksi (38):

(38) *Shopping in Jersey and our kittycat tagging along* 😊 *She is such a trooper.*
Eihän me kissaraasua voitu jättää kuumaan autoon (ulkona 35C) joten
Kissa menossa mukana 😊

Englanninkielinen osio kertoo kahdella virkkeellä ostoksilla käymisestä Jerseyssä kissa mukana. Informantti kertoo kissan olevan sankari. Kirjoittaja jatkaa ajatusta kissasta suomeksi kertoen, että kissaa ei voitu jättää kuumaan autoon vaan otettiin mukaan.

Myös ajatusvaihtotapauksissa englanninkielinen osio voi toimia otsikon tapaan, kuten ylivaihtotapauksissa. Esimerkissä (39) toivotetaan ensin hyvää huomenta Amerikalle. Tässä esimerkissä tulee myös esiin paikan vaikutus koodinvaihdossa. Frick toteaa tutkimuksessaan, että koodinvaihto kertoo myös kirjoittajan olinpaikasta tai puheena olevan tapahtuman paikasta (Frick 2010: 63). Oheisessa esimerkissä (39) paikka tulee esiin ensimmäisessä virkkeessä. Frickin havainto käy laajemminkin yksiin aineistoni kanssa: kirjoittaja sijaitsee Yhdysvalloissa ja yhtä tapausta lukuun ottamatta kaikki toiston funktion päivitykset alkavat englannin kielellä.

(39) *Good morning America! Kirkas päivä koittaa. Aamuruuhkassa highwaylla.*

Aineiston ainoa esimerkki, jossa on aloitettu suomen kielellä ja sitten kommentoitu englanniksi on esimerkki (40). Tässä informantti kertoo yhdellä virkkeellä käyneensä ostoksilla IKEA:ssa ja kertoo perään englanniksi, kuinka kotoiselta ruotsalainen liike tuntuu.

(40) *Ihkuu, shoppailua ja lihapullia IKEAssa* ❤️ *Always great to find Swedish IKEA, feels like home here* 😊

Ajatusvaihtotapauksia on aineistossa kahdeksantoista (18). Se on suurin ryhmä typologiassani.

4.4. Yhteenveto toistosta

Olen jakanut aineistoni 63 toistotapausta viiteen kategoriaan, jotka olen nimennyt **suoravaihdoksi**, **tasavaihdoksi**, **ylivaihdoksi**, **vajaavaihdoksi** ja **ajatusvaihdoksi**. Jako perustuu määrälliseen analyysiin sen perusteella, kuinka hyvin koodinvaihto lukumäärällisesti vastaa toisiaan matriisikielen ja upotetun kielen välillä.

Omassa aineistossani vain **suoravaihto** toteuttaa toiston täydellisesti. Kokoamani 9 suoravaihtotapausta ovat lähestulkoon täydellisesti toistensa vastineet. Samalla nousi esiin ilmiö, että suoravaihdot ovat hyvin lyhyitä. Tein havainnon, että mitä laajemmin ilmaistaan asiaa, sitä suuremmaksi käy koodinvaihdon variaatio. Ääriesimerkkinä on **ajatusvaihto**, jolloin sanat eivät enää vastaa toisiaan vaan yhteistä on vain tausta-ajatus.

Edellä mainittujen ääripäiden välillä ovat **tasavaihto**, **ylivaihto** ja **vajaavaihto**. Ne erottuvat toisistaan määrällisten kriteereiden mukaan. Vertailen vaihtotyyppensä mukaan, kuinka monilla sanoilla ja virkkeillä asiat ilmaistaan matriisikielellä ja upotetulla kielellä. **Tasavaihdossa** ei ole enää **suoravaihdon** tarkkuutta, mutta se on tasapainoinen molemmilla kielillä, eli käytetyt sana- ja virkemäärät ovat samansuuruisia.

Ylivaihto ja **vajaavaihto** ovat tapauksia, jossa jommallakummalla kielellä asia ilmaistaan laajemmin. **Ylivaihdossa** upotettu kieli on vahvempi sanojen ja lauseiden määrässä ja toisaalta **vajaavaihdossa** tilanne on päinvastoin. Näihin kahteen toiston tapaukseen liittyy läheisesti **osallistumiskehikon** muutos. Se tarkoittaa, että koodia vaihtamalla keskusteluun otetaan mukaan uusia keskustelijoita, tai päinvastoin koodia vaihtamalla keskustelijoita suljetaan pois.

Ylivaihtotapauksissa on kiinnitettävä huomiota matriisi- ja upotetun kielen suhteeseen. Koska englanninkielinen osuus on selkeästi suurempi kuin suomenkielinen, voidaan aja-

tella, että matriisikieli olisikin englanti. Tässä tutkielmassani olen kuitenkin päätenyt pitämään suomen kielen matriisikielenä jokaisessa tapauksessa, ja sen vuoksi olen merkinnyt kaikki englanninkieliset sanat ja virkkeet alleviivauksilla merkiksi, että ne ovat koodinvaihtoa.

Frick (2003) mukaan toisto on keskustelullinen rakenne, joka on lähellä käännöstä. Käännös helpottaa kahden erikielisen keskustelijan vuorovaikutusta ja se on helppo tehdä toistamalla. Harjunpään ja Mäkilähteen (2016) mukaan käännös on usein kapealaisempi kuin toiston koodinvaihto. Omassa aineistossani se tuli selkeästi esiin ilmiössä, että vain **suoravaihto** toteuttaa toiston täydellisesti.

Aineistostani löytyy myös **me–he-koodi**. Suomenkielinen osuus on informaalimpaa kuin englanninkieli. Se toimii myös osallistumiskehikkona säädellen lukijakunnan laajuutta. Suomenkieliset lukijat todennäköisesti ymmärtävät englanninkieliset päivitykset paremmin kuin englanninkieliset ymmärtävät suomenkielisiä tekstejä. Näin ollen suomeksi kirjoitetut osiot rajaavat lukijakuntaa. Toisaalta englanninkieliset päivitykset lisäävät lukijakuntaa. Vaikka kyseessä on toiston rutiini, ei viesti ole sama kaikille lukijoille.

5. PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkielmassa tutkin suomalaisen, Yhdysvalloissa elävän naisen Facebook-kirjoituksia. Hän kirjoittaa elämästään Yhdysvalloissa. Pääasiallinen yleisö on suomenkieliset lukijat, mutta hän kirjoittaa myös englannin kielellä, jotta saisi myös englanninkieliset lukijat mukaan. Informantin motivaationa on kertoa elämästä Yhdysvalloissa suomalaisille lukijoille, jotta hekin saisivat kokea ”palasia Amerikasta”. Aineistoni on laajuudeltaan 10 000 sanetta ja se on kerätty elokuulta 2016 huhtikuuhun 2017. Koodinvaihtotapauksia aineistossa on 338 kappaletta, joista **toiston** tapauksia on 63.

Frickin (2010) tutkimuksessa käy ilmi, että kirjoittajan kulloinenkin olinpaikka voi ilmetä epäsuorasti koodinvaihdon avulla (Frick 2010: 49). Aineistossani informantti kirjoittaa lähes aina ensin englannin kielellä ja sitten suomeksi. Hän mainitsee kirjoittavansa englanniksi ensin siksi, että se houkuttelee englanninkielisiä lukemaan päivityksen. Toisaalta se voi myös osoittaa, että informantti asuu englanninkielisessä maassa. Informantin tekstejä voi lukea paljon ne ihmiset, jotka asuvat fyysisesti hänen lähellään.

Aineistossa esiintyy runsaasti koodinvaihtoa. Voidaankin sanoa, että Facebook on luonteva alusta koodinvaihdolle. Facebookin käyttäjillä on usein monikielinen verkosto ja näin ollen tarvetta koodinvaihdolle on. Facebook myös auttaa koodinvaihtoa. Tässä aineistossa esiintyvien koodinvaihtotyyppien joukossa on esimerkiksi **puhuteltavan spesifointi** (Gumperz 1982: 77), joka Facebookissa toteutuu ”tägäämällä” eli merkitsemällä toinen henkilö julkaisuun.

Olen perehtynyt tutkielmassani Facebookiin koodinvaihdon alustana. Olen haastatellut informanttia Messenger-sovelluksen kautta, ja hän on kertonut kirjoittavansa sekä suomenkieliselle että englanninkieliselle lukijakunnalle.

Olen kuvannut tutkielmassani myös sosiaalisen median taustaa. Sosiaalinen media on syntynyt pääosin 2000-luvulla, kun useat suosittu sosiaalisen median sovellukset syntyivät (Pönkä 2014: 11). Facebook syntyi vuonna 2004, kun sitä alettiin käyttää Harvardin yliopistossa Yhdysvalloissa (Pönkä 2014: 85).

Perehdyn tutkielmassani hiukan myös ulkosuomalaisten koodinvaihtoon, erityisesti amerikkain- ja australiansuomalaisten koodinvaihtoon. Lauttamus (1992) on tutkinut amerikkain-suomalaisten keskusteluja ja löytänyt neliosaisen jatkumon koodinvaihdosta lainauksiin. Lauttamuksen (1992) jatkumo kuuluu koodinvaihdon kattotermin alle. Tein havainnon, että aineistostani löytyy Lauttamuksen (1992) jatkumon kaikki neljä kohtaa. Aineistoni on laaja, ja sieltä löytyy kattavasti esimerkkejä niin Lauttamuksen (1992) jatkumosta kuin koodinvaihdon funktioista.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Minkälaisia koodinvaihdon funktioita esiintyy omassa aineistossani?
2. Minkälaisia **toiston** (engl. **reiteration**) variaatiota löytyy informantin päivityksissä?

Perehdyn tässä työssä koodinvaihdon funktioihin, joita ovat tutkineet Gumperz (1982), Auer (1995) ja Abdulla (2015). Funktiot menevät listauksissa osin päällekkäin. Edellä mainituista tutkijoista Abdulla (2015) on soveltanut Gumperzin (1982) määrittelemiä funktioita Facebook-ympäristöön. Kaikki Gumperzin (1982) kuusi funktiota soveltuvat Facebook-ympäristöön. Lisäksi Abdulla (2015) löytää omia funktioita, kuten esimerkiksi **opettamisen**.

Edellä mainitut listat sisältävät seitsemäntoista funktiota, jotka ovat osin päällekkäisiä. Tutkimuskysymykseen 1 voin vastata, että aineistostani löytyi vastineet neljälletoista toistotapaukselle. Puuttuvat funktiot ovat: **puhuteltavan spesifiointi**, **huudahdukset** ja **tabut**.

Nostan aineistostani erityisesti esiin **osallistumiskehikon muutoksen** (Auer 1995), sillä se nousee esiin tässä tutkimuksessa monta kertaa. Osallistumiskehikko kertoo ilmiöstä, jossa koodinvaihdolla joko laajennetaan tai supistetaan osallistujien määrää, Aineistossani informantti laajentaa englannin kieleen, koska haluaa pitää englantia puhuvat mukanaan päivityksissään. Käsite **brokering** (ks. esim. Skårup 2004) tarkoittaa tilannetta, jossa keskustelijat ottavat huomioon osallistujien kompetenssin ja käyttävät kieltä, jota

kaikki ymmärtävät. Toisaalta voi ajatella, että myös aihevalinnoillaan informantti voi supistaa osallistumiskehikkoa. Hän kirjoittaa erityisesti sellaisista aiheista, jotka kiinnostavat suomalaista lukijaa ja siten kohdentaa viestiään.

Abdullan funktioista **opettaminen** on hyvin kiinnostava funktio ja uudenlainen verrattuna Gumperzin (1982) ja Auerin (1995) listoihin. Facebook-ympäristö mahdollisesti kannustaa myös sanojen opettamiseen. Se on luontevaa, kun käydään monikielistä keskustelua. Aineistossanikin informantti opettaa englanninkielisiä sanoja lukijoille.

Tabut ovat myös mielenkiintoista koodinvaihtoa. Voi olla, että vieraalla kielellä on helpompi sanoa joku vaikea sana, koska siihen ei liity epämiellyttäviä konnotaatioita. Tabulle on sukua oma pohdintani **sanoman keventämisestä**. Käyttämällä koodinvaihtoa, sanomista voidaan keventää. Vältetään omakieliseen sanaan liittyviä konnotaatioita ja kevennetään sanomista koodinvaihdolla. Tällainen keventäminen ikään kuin pienentää sanaa ja sen painavuutta. **Tabua** ei löydy aineistostani, mutta **sanoman keventämisestä** on havaintoja.

Tutkielmani toisessa osassa tutkin erityisesti **toistoa** koodinvaihdon funktiona. Tutkin erityisesti aineiston niitä kohtia, joissa toistetaan sama asia kahdella kielellä. Osoitan, että toistokohdat ovat jaettavissa viiteen kategoriaan (tapauksen lukumäärä mainitaan kategorian yhteydessä). Tapaukset ovat:

- suoravaihto, 9 kpl
- tasavaihto, 11 kpl
- ylivaihto, 8 kpl
- vajaavaihto 17 kpl ja
- ajatusvaihto 18 kpl.

Olen itse nimennyt edellä mainitut kategoriat.

Toiston aineistoni koostuu 63 tapauksesta. Jako perustuu koodinvaihdon määrällisiin ilmiöihin. Vertailen tapauksia sen mukaan, miten ne määrällisesti eroavat toisistaan. Lisäksi vertaan koodinvaihdon vastaavuuksia, eli kuinka hyvin matriisikieli ja upotettu kieli vastaavat sanomaltaan toisiaan.

Typologiani ääripäät ovat **suoravaihto** ja **ajatusvaihto**. Suoravaihdossa koodinvaihdon tapaukset vastaavat täsmällisesti toisiinsa. Sanoja on käytetty yhtä monta ja ne vastaavat sisällöllisesti toisiaan. Tyypillinen ilmiö on, että suoravaihto on hyvin lyhyttä ilmaisua. Tein havainnon, että mitä runsaammin sanoin asiaa ilmaistaan, sitä suurempi variaatio on koodinvaihdon vastaavuudessa.

Toinen ääripää, eli **ajatusvaihto**, on ilmiö, jossa käytetyt sanat eivät enää vastaa toisiaan, mutta ajatus on kummallakin kielellä sama. Näiden edellä mainittujen ääripäiden välissä on koodinvaihtotapauksia, joissa **matriisikieli** (peruskieli) ja **upotettu kieli** (vieras kieli) ilmaisevat asian joko runsaammalla tai suppeammalla koodinvaihdon sanamäärällä. Suomi on useimmiten matriisikielenä aineistossani, mutta esimerkiksi **ylivaihdon** kohdalla voi katsoa myös englannin olevan matriisikieli, sillä ylivaihdon tapauksissa englanninkielinen ilmaisu on selkeästi laajempaa kuin suomenkielinen teksti.

Vajaavaihtoon kuuluu ilmiönä upotetun kielen suppeus matriisikieleen nähden. Tämä synnyttää **me–he-koodin**. Se kertoo näkökulman muutosta puhujan asemassa (Gumperz 1982: 82–83). Aineistossani suomi edustaa **me-kieltä** ja englannin kieli **he-kieltä**. **Me** edustaa usein vapaampaa, kun taas **he** on yleisempää, formaalia, ryhmien välistä viestintää. **Vajaavaihdossa** suomenkielinen teksti on selkeästi laajempaa kuin englanninkielinen teksti.

Tasavaihdossa kielten ilmaukset ovat tasapainossa toisiinsa nähden. Molemmilla kielillä kirjoitetaan yhtä pitkästi esimerkiksi virkkeiden määrien suhteen. Tasavaihto on pidempää tekstiä kuin **suoravaihto**, jolloin vuorot eivät vastaa täsmällisesti toisiaan. Olen tehnyt tutkimuksessani havainnon, että **suoravaihto** toteutuu todennäköisemmin, kun on kysymyksessä lyhyitä ilmauksia. Kun sanojen määrä kasvaa, myös toiston variaatio kasvaa. Niinpä **tasavaihto**-tapaukset eivät ole täsmällistä toistoa, mutta ilmaisu on kuitenkin tasapuolista toisiinsa verrattuna.

Toiseen tutkimuskysymykseen vastauksena on, että **toistoa** löytyy viittä eri lajia aineistossani, joiden typologia on itseni kehittämä. Toisto toteutuu viidessä laajuudessa alkaen suorasta toistosta päättyen toistoon pelkästään ajatuksen tasolla.

Tutkielmani ainutlaatuisuus tulee esiin siinä, että aineisto perustuu pelkästään yhden informantin teksteihin tietyllä ajanjaksolla. Se koostuu 10 000 saneesta, joissa on 338 koodinvaihtotapausta. Aineistosta löytyy 63 toiston tapausta. Suurimmassa osassa aineistoani matriisikieli (eli peruskieli) on suomi ja upotettu kieli (eli vieraskielinen aines) englanti. Tutkimukseni on melko laaja ottaen huomioon, että kyseessä on vain yhden henkilön kirjoituksia. Se on mielenkiintoinen lisä Facebookin koodinvaihdon tutkimukseen, jota ei vielä kovin paljon ole.

Facebook on suhteellisen uusi ilmiö. Se perustettiin 2004, mutta saavutti suuren yleisön (yli miljardin käyttäjän rajan) 2010-luvulla. Facebook on myös matkan varrella muuttunut, ja vanhemmat Facebook-tutkimukset eivät enää vastaa tämän päivän Facebookia. Siksi Facebookia pitää tutkia jatkuvasti.

Tulevaisuudessa tutkielmaani voisi laajentaa myös ottamalla mukaan Facebookin kirjoituksiin tulleet kommentit ja tutkia käytyä keskustelua. Tällöin päivitysten määrä voisi olla suppeampi. Lisäksi jokaiselta keskustelijalta pitää saada lupa tutkia aineistoa.

Facebookin mielenkiintoinen ulottuvuus on **aitouden periaate**. Kirjoituksia voi tutkia siten, että kirjoittaja ei tiedä kirjoitushetkellä, että hänen kirjoituksiaan tullaan käyttämään tutkimukseen. Lisäksi Facebook ja muu sosiaalinen media tuo esiin ihan uuden näkökulman kirjoittamiseen. Koskaan aiemmin ei ole ollut ympäristöä, jossa ihmiset ilmaisevat itseään kirjoittamalla ja esiintymällä pääasiallisesti omalla nimellään. Tässä korostuu sosiaaliset taidot ja julkisuus. Myös pelkät kirjoitustaidot korostuvat Facebookissa.

Facebook-kirjoitusten tutkiminen, varsinkin kommentit huomioon ottaen, on mielenkiintoinen osa keskusteluntutkimusta. Voisi tutkia esimerkiksi eroaako kirjoitettu keskustelu kasvokkai keskustelusta. Onko keskustelun rakenne toisenlaista tai käytetäänkö enemmän koodinvaihtoa kuin puheessa? Tästä on lyhyt matka tekstintutkimukseen. Keskustelua Facebookissa voisi tehdä yhdistämällä keskustelun- ja tekstintutkimusta.

Koodinvaihdon tutkimuksessa Facebook on hyvin antoisa ympäristö. Kansainvälisen luonteensa vuoksi koodinvaihtoa tapahtuu luontaisesti paljon. Lisäksi koodinvaihdon keinot sopivat hyvin Facebookiin. Esimerkiksi puheenaiheen muutos on helppo ratkaista

koodia vaihtamalla kirjoitetussa viestissä. Puhuteltavan spesifointi tapahtuu luontevasti ”tägäämällä”, eli merkitsemällä vastaanottaja viestiin.

Kirjoitetussa tekstissä on ongelmana se, että keskustelijat eivät näe toisiaan, joten esimerkiksi eleitä tai huokauksia tai muuta sen tapaista ei voi ilmaista. Tekstin voi siksi herkästi tulkita väärin. Kielen vaihto Facebookissa onkin toimiva keino. Käytössä on myös Facebookin hymiöt, jotka helpottavat viestien sävyn tulkitsemista. Kirjoituksen keinovalikoimassa koodinvaihto on toimiva ratkaisu.

Tässä tutkielmassa etsin koodinvaihdon funktioita Facebookissa kootusta aineistosta. Lisäksi tutkin tarkemmin toiston funktion variaatiota. Koodinvaihdon tutkimus näyttää sopivan hyvin myös Facebook-ympäristöön. Omasta aineistostani löytyy lähes kaikkia koodinvaihdon funktioita, joita aiemmat tutkijat ovat listanneet. Näyttää siltä, että Facebook onkin otollinen alusta koodinvaihdon tutkimukselle.

LÄHTEET

- ABDULLA, A.L. ISMAIL ABDULRAHMAN 2015: Kurdish-English Code-Switching in Facebook. *Zanco. Journal of Humanity Sciences* Volume 19, number 6, 2015. s. 161–176. Salahaddin University-Erbil: Erbil.
- AUER, PETER 1984: *Bilingual conversation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- AUER, PETER 1995: The pragmatics of code-switching: A sequential approach. *One speaker, two languages. Cross-disciplinary perspectives on code-switching*. New York/Melbourne: Cambridge University Press.
- BOESCHOTEN, HENDRIK 1998: Codeswitching, codemixing, and code alternation: What a difference. – Rodolfo Jacobson (toim.), *Codeswitching worldwide* s. 15–24. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- ERKKOLA, JUSSI-PEKKA 2008: *Sosiaalisen median käsitteestä*. Lopputyö. Taideteollinen korkeakoulu.
- FACEBOOK 2018: *Tietoja*. https://www.facebook.com/pg/facebook/about/?ref=page_internal (22.3.2018).
- FRICK, MARIA 2003: *Kaksikielistä räähkimistä. Koodinvaihdosta Tartonsuomalaisten sähköposti- ja kasvokkaiakeskusteluissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- FRICK, MARIA 2008: Morphological integration of Estonian lexical elements in a Finnish language base during the first years of immigration. *Journal of linguistic and intercultural education* 1/2008. s. 81–95. Alba Iulia: Editura Aeternitas.
- FRICK, MARIA 2010: Suomi–viro–koodinvaihto Facebookissa. *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 2010 (20). s. 49–66. Tallinn: Eesti Rakenduslingvistika Ühing.
- FRICK, MARIA 2013: *Emergent Bilingual Constructions. Finnish-Estonian Codeswitching in Interaction*. Väitöskirja. Helsinki: Department of Finnish, Finno-Ugrian and Scandinavian Studies.
- GOFFMAN, ERBING 1981: *Forms of talk*. Oxford: Basil Blackwell Publisher.
- GRANQVIST, KIMMO – VILJANEN, ANNA MARIA 2002: Kielelliset tabut romani-identiteetin kuvaajana. – Sirkka Laihiala-Kankainen & Sari Pietikäinen & Hannele Dufva (toim.), *Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti* s. 109–125. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- GUMPERZ, JOHN J 1982: *Discourse strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.

- GUTOWSKI, JOANNA 2017: *Kielen vaihtelu suomalais-unkarilaisen pariskunnan keskusteluissa*. Pro gradu. Helsingin yliopiston Suomen kielen, suomalais-ugrilaisen ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- HALIM, NUR SYAZWANI – MAROS, MARLYNA 2014: The Functions of Code-switching in Facebook Interactions. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 118 (2014). s. 126–133.
- HALMARI, HELENA 1997: *Government and codeswetching. Explaining American Finnish*. Amsterdam/Philadephia: John Benjamins publishing company.
- HARJUNPÄÄ, KATARIINA – MÄKILÄHDE, ALEKSI 2016: Reiteration: at the intersection of code-switching and translation. *Multilingua* 2016; 35(2) s. 163–201. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- HARJUNPÄÄ, KATARIINA 2017: *Translatory practices in everyday conversation Bilingual mediating in Finnish–Brazilian Portuguese interaction*. Helsinki: Department of Finnish, Finno-Ugrian and Scandinavian Studies. University of Helsinki.
- HEINONEN, SIRKKA 2009: *Sosiaalinen media. Avauksia nettiyhteisöjen maailmaan ja vuorovaikutuksen uusiin muotoihin*. Turku: Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun kauppakorkeakoulu.
- JÖNSSON-KORHOLA, HANNELE 2003: Pussaa se peipipoki kitsistä petiruumaan. Suomalaiset ja suomen kieli Amerikassa. – Hannele Jönsson-Korhola ja Anna-Riitta Lindgren (toim.), *Monena suomi maailmalla. Suomalaisperäisiä kielivähemmistöjä* s. 386–448. Tietolipas 190. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- KALLIOKOSKI, JYRKI 1995: Koodinvaihto ja keskustelun moniäänisyys. *Virittäjä* 1/1995. s. 2–24.
- KALLIOKOSKI, JYRKI 2005: Referointi ja moniäänisyys kielenkäytön ilmiönä. – Haakana, Markku & Kalliokoski Jyrki (toim.), *Referointi ja moniäänisyys* s. 9–42. Tietolipas 206. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- KALLIONPÄÄ, OUTI 2014: Mitä on uusi kirjoittaminen? Uusien mediakirjoitustaitojen merkitys. *Media & viestintä* 37(2014): 4, s. 60–78. Tampereen yliopisto: Viestintätieteiden tiedekunta.
- KANGASPUNTA, SEPPO 2011: Traditionaalista yhteisöstä verkkoyhteisyyteen. – Seppo Kangaspunta (toim.), *Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen* s. 15–34. Tampere: Tampere University Press.

- KOLEHMAINEN, LEENA – SKAFFARI, JANNE 2016: Multilingual practices in contemporary and historical contexts: interfaces between code-switching and translation. *Multilingua* 2016; 35(2) s. 123–135. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- KOVÁCS, MAGDOLNA 2001: *Code-Switching and Language Shift in Australian Finnish in Comparison with Australian Hungarian*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- KOVÁCS, MAGDOLNA 2009: Koodinvaihto ja kielioppi – Jyrki Kalliokoski & Lari Kotilainen & Päivi Pahta (toim.), *Kielet kohtaavat* s. 24–49. Tietolipas 227. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- LAUTTAMUS, TIMO 1992: Lainaaminen ja koodinvaihto: havaintoja amerikansuomalaisten kielistä. *Virittäjä* 1992 s. 3–16.
- MATIKAINEN, JANNE 2009: *Sosiaalisen ja perinteisen median rajalla*. Viestinnän laitoksen tutkimusraportteja 3/2009. Helsingin yliopisto.
- MATRAS, YARON 2009: *Language Contact*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MUYSKEN, PIETER 2000: *Bilingual Speech. A Typology of Code-Mixing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MYERS SCOTTON, CAROL 1988: Code switching as indexical of social negotiations – Heller, Monica, *Codeswitching: Anthropological and Sociolinguistic Perspectives*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- MÄNNIKKÖ, HANNA MARIA 2004: “-- Mä oon BUSY BUSY LADY, YOU KNOW--”. *Koodinvaihdon rakenteet ja funktiot jälkipolvien amerikansuomessa*. Pro gradu. Jyväskylän yliopiston kielten laitos.
- PETERSON, ELISABETH – VAATTOVAARA, JOHANNA 2014: Kiitos and pliis: The relationship of native and borrowed politeness markers in Finnish. *Journal of Politeness Research* 2014; 10(2) s. 247–269. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- POPLACK, SHANA 1979: *Function and process in a variable phonology*. Lontoo: University Microfilms International.
- POPLACK, SHANA 1980: “Sometimes I’ll start a sentence in English y ermine en Espanol”: toward a typology of code-switching. *Linguistics* 18, s. 581-618.
- PRAAKLI, KRISTIINA 2016: Eesti-Soome koodivahetuse mitu nägu Facebooki vestluste näitel. *Philologia Estonica Tallinnensis* Vol. 1 2016 s. 126–151. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- PÖNKÄ, HARTO 2014: *Sosiaalisen median käsikirja*. Jyväskylä: Docendo.
- SALMINEN, JOHANNA 2018: *Suomi-espanja-koodinvaihto Facebook-yhteisössä*. Pro gradu. Oulun yliopiston suomen kielen laitos.

- SANAKIRJA.ORG 2018: <http://www.sanakirja.org/>. (22.3.2018).
- SKÅRUP, TERKEL 2004: Brokering and Membership in a Multilingual Community of Practice. *Second Language Conbersations*. London/New York: Continuum.
- SUOMINEN, JAAKKO 2013: Johdanto – Sosiaalisen median aika. *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- TIETEEN TERMIPANKKI 2018: <http://tieteentermipankki.fi> (22.3.2018).
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk> (22.3.2018).
- VÄSTI, KATJA 2012: *Verbittömät tapahtumanilmaukset. Suunnannäyttäjinä LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio*. Acta Universitatis Ouluensis. Series B, Humaniora vol. 107.